

Începînd cu acest număr puteți găsi în "22"
AGENDA CULTURALĂ A SĂPTĂMÎNII
● film ● teatru ● expoziții ● cărți ●

interviu cu

PETRE ROMAN

sau
despre

pag.
8-9

INCONSEQUENȚA

în

POLITICĂ

pag.
6-7

Mihai Botez

G. Călinescu

pag. 13

Un mit contestat

N.C. Munteanu
Români,
vi se
pregătește
altceva!

pag. 3

Din acest număr, la pagina 7:

Săptămîna politică pe scurt

pag. 11 Alice

Voinescu

Pagini inedite din
Jurnal (1940-1947)

SĂPTĂMÎNAL EDITAT DE GRUPUL PENTRU DIALOG SOCIAL

ANUL IV ● NR. 23 (175) ● 17-23 iunie 1993 ● 16 pagini ● 50 lei

ANDREI CORNEA

CINE, de fapt, ne vrea răul? Moscova în cîrdăsie cu Washington, în urma secretoasei neoalianțe de la Malta? Ungurii, "masoni ori moscovitii" - cum scria cîndva o pană plină de inventivitate - , evreii, ori tripticul sacru KGB-CIA-MOSSAD? Sau cumva Iliescu, FDSN-ul, Opoziția, ziarele de scandal, Gh. Florică, Roman, Coposu etc.?

Nu - răspund spiritele mai subtile. Lucrurile merg la noi nesatisfăcător nu din pricina CUIVA, ci din pricina A CEVA. De vină, aşadar, ar fi TRANZITIA cu rigorile ei, RESTRUCȚURAREA cu mizeriile pe care le impune, REFORMA cu pretențiile de care nu este deloc lese să scapi. Problema este, în definitiv, cea a MOȘTENIRII sumbre lăsată de comunism. Aceasta presupune însă un anumit tip de educație și, în final, apare cuvîntul magic: MENTALITATEA. Mentalitatea care ne caracterizează atunci cînd ieșim în lume nu ar fi europeană, ci ar tinde - din motive obiective, firește - către balcano-comunism. În esență, afirmă spiritele subtile, dacă examinăm cu atenție lucrurile și evităm să cădem în capcanele simplificărilor, cît și al inflamărilor umorale și viscerale, trebuie să admitem că principalul nostru inamic sîntem NOI ÎNSINE.

Cercul aşadar s-a închis: de la CEVA am reajuns, ocolind cu subtilitate și grăje intelectuală, la CINEVA și încă un CINEVA atât de aproape, atât de la îndemînă incit remediu pare simplu, natural și chiar filosofic: după ce vom declama un "cunoaște-te pe tine însuți", ne vom privi îndelung în oglindă și ne vom lăsa la palme. În nici un caz nu ne va mai încerca îspita aceea primară și vulgară de a aplica mai întîi o corecție similară ipochimului de peste drum.

Si totuși... Să fie chiar atât de inadmisibil să deschizi ostilitățile împotriva "ipochimului de peste drum" înainte de a te război cu "ipochimul din sine"? Să fie chiar atât de condamnat să uit din cînd în cînd de filosofie, dialogică socratică, de subîrirmea de spirit, de intelectuala rezervă și prudență? Simt adesea imboldul unei anumite vulgarități în ratiocinament, a unei irepresibile chiar pofte după plătitudine. Si atunci, vin și spun:

a. Vinovatul e CINEVA mai curind decit CEVA, și anume un CINEVA care să nu poată deveni, prin diluție, ORICINE.

b. O țară e condusă în primul rînd de oameni în carne și oase mai degrabă decit de mentalități, reflexe, reprezentări, interrelații, habituind, moșteniri etc.

c. Omul este o ființă liberă și deci responsabilă.

d. Cei care au mai multă putere au și mai multă responsabilitate în bine sau în rău. Iar cel care are cea mai mare putere are și cea mai mare responsabilitate.

e. În cazul nostru, acesta este dl. Ion Iliescu.

În consecință, nu este nici necesar, nici îndreptățit și nici, de fapt, important de a-l reduce pînă la anulare și sără "rest" pe acest CINEVA la un ALTCI-NEVA, plasat în umbră, ascuns în spatele ecranului, și nici la un CEVA - "neocomunism" etc. Pur și simplu nu mă intereseză dacă dl. Iliescu "face jocul" Moscovei, ori al Securității, ori al foștilor sau actualilor activiști, ori dacă acțiunile sale se explică prin situația României, prin anii grei de dictatură, prin mentalitatea instalată în mase pe care el le-ar reprezenta. În chip destul de plat, vulgar și anti-intelectual, spun cî mi interesează doar că el s-a dovedit a fi un om ezitant, indecis, incapabil de a transa în situații grave, incapabil să-si recunoască și să-si accepte erorile, dispus să intre în alianțe inadmisibile, alegindu-si adesea nefericit consilierii, ratind una după alta marile ocazii de a îndrepta lucrurile. (Ceea ce sugerează că le va rata, vai, și în continuare.)

Vreau să spun, în fond, că dl. Ion Iliescu n-a fost deloc la înălțimea momentului și a misiunii sale, ceea ce a dus la paroxism răul nostru, și că acest fapt nu se lămuște nici prin KGB-CIA-MOSSAD, nici prin "neocomunism", nici prin mentalități, nici prin "anii de opresiune", nici prin spiritul locului etc. Nu se lămuște nici prin ALTCI-NEVA, nici prin CEVA, nici prin CUM, DE CE și alte asemenea agerabile adverbe și, în general, prin nici un fel de verbozitate justificativă. Nu se explică nici sociologic, nici politologic. Cred chiar că nu "se explică" deloc (ori rămîne mereu un "rest" inexplicat masiv). Fiindcă, dacă totul să explice și justifice pînă la capăt, am ajunge repede la concluzia lui Jacques le Fataliste, că totul se întimplă pentru că e fatal să se întâmple.

Aceasta îi lasă, cred, președintelui responsabilitatea intactă, chiar dacă între limite rezonabile, și nu-i permite să se adâpostească sub protecția, agementată epistemologic, a necesității și a fatalității, pe care subtilii î-o oferă adesea cu prea multă generozitate.

Acestia însă mă vor critica: "Ce ai face aici nu e nimic altceva decit un vulgar «Jos Iliescu» desfășurat!". Exact. Și am mai făcut ceva: am vrut să strig, cam neconvincător și cam neconvinz - plin de regrete autocritice, recunosc: "Jos subtilii!".

DREPTUL LA REPLICĂ

Mă văd nevoit să contrazic pe fosta mea colegă de facultate, Lucia Hossu-Longin, în cel puțin cîteva dintre alegăriile emise cu prilejul interviului acordat revistei "22" (nr. 21 din 3-9 iunie a.c.).

Îl rog, deci, pe cititorii acestui interviu să rețină că în discuția la care se face referire ("...noi am făcut un demers mai demult către SRI prin purtătorul de cuvînt..." etc.) nu a fost vorba nici o clipă și în nici un fel (nominal sau aluziv) despre Radu Ciuceanu. De altfel, pînă la lectura sus-zișului interviu, eu personal, ignoram cu desăvîrșire rolul acestui domn în "declansarea" sau "stoparea" serialului TV Memorialul durerii.

În buna tradiție a activistului de partid care a fost pînă de curind, Lucia Hossu-Longin dă dovedă de inventie epică. Sau minte, pur și simplu. Sau, ca să-i iasă "demonstrația", își ia iluziile drept realitate. Oricum, tupeul cu care intoxicează opinia culturală (ca să reiau o sintagmă a lui Manolescu) nu poate fi trecut cu vederea: mai ales cînd folosește, drept instrument, o revistă de talia "22"-ului.

Cu aceeași stîmă,
NICOLAE ULIERU

LICEUL TEORETIC
MEHADIA
JUDEȚUL CARAŞ-SEVERIN
Nr. 152/12 V 1993

NOTĂ
DE PROTEST

Colectivul de cadre didactice al Liceului Teoretic Mehadia, jud. Caraș-Severin, întrunit în ședință de lucru trimestrială, la data de 12 V 1993, în urma adoptării de către Ministerul Învățămîntului a Hotărîrii prezidiului Academiei Române de revenire la și sunt în grafia limbii noastre, protesteză în corpore împotriva aplicării în învățămînt a acestei "Hotărîri" aburde, abuzive și nedemocratice, dictate "de sus în jos", fără consultarea prealabilă a oamenilor școlii, singurii în măsură să știe ce înseamnă să fie "dotat", în loc de bază materială tehnologică în învățămîntul, cu un ansamblu de "reguli" ortografice (absolut inutil!) în plus.

Totodată chemăm instituțiile de învățămînt din țară să se alăture protestului nostru energetic, pentru a pune capăt acestei aberante diverșiuni ortografice.

Rugăm Ministerul Învățămîntului să consulte prin referendum național toate cadrele didactice din țară, pe bază de tabele cu semnături, iar după centralizarea voturilor să decidă – dacă mai este cazul – adoptarea "celebrei" Hotărîrii academice.

Invocăm în susținerea acțiunii noastre înseși tradițiile progresiste ale învățămîntului românesc, concretizate în propunerile Congreselor Filologilor din România din anii 1925, 1926 și 1927, cînd s-a hotărît "Renunțarea totală la și în favoarea lui I", în lucrarea

Numai 400 lei

pe trimestru costă abonamentele cu jumătate de preț oferite de revista "22" pentru PENSIONARI, CADRE DIDACTICE, ELEVI STUDENȚI, FOȘTI DEȚINUȚI POLITICI, VETERANI DE RAZBOI.

Cei interesați să rugăți să expediere prin mandat poștal suma de 400 lei pe adresă:

Revista "22" cont. 45103532, BCR Filiala sector 1, Str. Londra nr. 10. Totodată, cei interesați să rugăți să trimîti adveritările corespunzătoare (talon de pensie, adveritate de la școală etc.) pe adresă:

Revista "22", Calea Victoriei 120, sector 1, București, cu specificarea pentru Serviciul de Difuzare.

Abonamentele la jumătate de preț pentru aceste categorii de cititori vor fi sponsorizate de INSTITUTUL PENTRU DEMOCRAȚIE ÎN ESTUL EUROPEI, Asociația EST-LIBERTÉS și de firma THE FUTURE IMPACT din SUA, condusă de Mihai Botescu și de la scriitoarea HERTA MÜLLER.

Mă văd nevoit să contrazic pe fosta mea colegă de facultate, Lucia Hossu-Longin, în cel puțin cîteva dintre alegăriile emise cu prilejul interviului acordat revistei "22" (nr. 21 din 3-9 iunie a.c.).

Îl rog, deci, pe cititorii acestui interviu să rețină că în discuția la care se face referire ("...noi am făcut un demers mai demult către SRI prin purtătorul de cuvînt..." etc.) nu a fost vorba nici o clipă și în nici un fel (nominal sau aluziv) despre Radu Ciuceanu. De altfel, pînă la lectura sus-zișului interviu, eu personal, ignoram cu desăvîrșire rolul acestui domn în "declansarea" sau "stoparea" serialului TV Memorialul durerii.

În buna tradiție a activistului de partid care a fost pînă de curind, Lucia Hossu-Longin dă dovedă de inventie epică. Sau minte, pur și simplu. Sau, ca să-i iasă "demonstrația", își ia iluziile drept realitate. Oricum, tupeul cu care intoxicează opinia culturală (ca să reiau o sintagmă a lui Manolescu) nu poate fi trecut cu vederea: mai ales cînd folosește, drept instrument, o revistă de talia "22"-ului.

Cu aceeași stîmă,
NICOLAE ULIERU

NU CENZURĂM
NU INTERZICEM

Pentru o documentare "de primă urgență" a persoanelor "neute" în această atit de "fierbinte" (pentru noi dascălii, în primul rînd) chestiune, recomandăm:

1. Ortografia limbii române – trecut, prezent, viitor, Iași, Institutul European, 1992;

2. România literară nr. 9/1993;

3. Tribuna învățămîntului nr. 10/1993;

4. Revista "22" nr. 5 (167)/1993.

Pînă în prezent, noi corectăm lucrările elevilor noștri în baza unor foarte bune NORMATIVE LINGVISTICE editate chiar de... Academie:

1. Îndreptar ortografic, ortoepic și de punctuație Ediția a IV-a, București, 1986;

2. Gramatica Academiei Ediția a II-a, București, 1963.

Abonament cu jumătate de preț

Abonament cu reducere (ridicat de la redacție)

Abonament cu preț întreg

CUPON DE ABONAMENT

Numele

Prenumele

Ocupația

Adresa: Str. Nr.... Bl.... Sc.... Ap....

Cod poștal

Oraș (sat, comună) Județ

Tara

Durata solicitată

Decupați cuponul și trimiteți-l pe adresa redacției:

Calea Victoriei 120

Pentru cel care nu face parte din categoriile amintite, revista "22" asigură contractarea unor ABONAMENTE CU REDUCERE. Costul unui abonament ridicat de la sediu (Calea Victoriei nr. 120), cu posibilitatea păstrării exemplarelor, este de 520 lei pe trimestru.

Pentru abonamentele expediate prin poștă, costul va fi de 630 lei.

CITITORII DIN STRÂINATATE se pot abona la revista "22" depunînd costul abonamentului în conturile noastre deschise la Banca Comercială Ion Tîriac S.A. București, Str. Ocanele nr. 12: pentru dolari în contul 4020253230, pentru mărci în contul 4020253231, pentru franci francezi în contul 4020253235 (cu specificația: PENTRU REVISTA "22") sau trimînd un cec (money order) pe adresa: Revista "22", Calea Victoriei 120, cod 70179, sector 1, București, România. Costul unui abonament pentru zona europeană este de 72 dolari pe an (36 dolari pe 6 luni, 18 dolari pe trimestru sau echivalentul în orice monedă convertibilă (120 DM anual, 60 DM pentru 6 luni, 30 DM trimestrial, 400 franci francezi anual, 200 franci pentru 6 luni, 100 franci trimestrial). Pentru celelalte continente, prețul unui abonament este de 80 dolari anual, 40 dolari pe 6 luni, 20 dolari trimestrial.

Abonamentele contractate la redacție nu se recalculă, indiferent de mărîrile de preț ulterioare.

LA SEDIUL REDACȚIEI PUTEȚI CUMPARA DIN STOC:

Numere, după cum umează: din anul 1990 numerele 15, 16, 18, 22, 23, 24, 25, 28, 29, 32, 33, 38, 41, 44, iar din anii 1991 și 1992 – orice număr. Exemplarele vechi vor fi comercializate la prețul de 50 lei/ex. De asemenea, redacția "22" ține la dispoziția doritorilor "Raportul asupra evenimentelor din 13-15 iunie" (120 lei) precum și Edițiile speciale: "22" – "Suspiciune de fraudă" (50 lei), "Oslobodenje" (30 lei), "Alianța Civică" – "Forumul Democratilor pentru ieșirea din criză" (40 lei).

Ne cerem scuze celor cărora, din lipsă de spatiu, nu li s-au publicat textele trimise la redacție. În limita posibilităților, vom încerca să răspundem personal. Manuscrisele nepublicate nu se înapoieză.

Prin "epoca" "Hotărîre" luată, Academia ne obligă să aruncăm la coș aceste indispensabile instrumente de lucru pe care ea însăși ni le-a pus la dispoziție, grăție muncii neobosite și deosebit de migăloase a lingviștilor pe care acum, în loc de răsplătă, îi desconsideră, marginalizându-i. Întrebarea e după ce LEGI (nescrise) ne vom orienta, de acum înainte, în corectarea lucrărilor scrise? Cu ce PARAGRAFE DE LEGI (lingvistice) ne vom justifica/susține soluțiile, atunci cînd apar aspecte controversabile? Si numai cine nu a corecat în viață lui o lucrare scrisă nu știe cîte asemenea situații și cît de desapărță.

Riscăm să fim puși în postură unor eminenti juristi, chemați să "soluționeze" diverse pricini cum îi taie capul, dacă zeiga lor cea legată la ochi găsește cu cale, într-o bună zi, să le smulgă din mîini impunătoarele "coduri". Judecă, dacă ai după ce!

În sfîrșit, acum că dl. N. Manolescu a devenit (subit) atit de... "neutră" în "cestunea ortografică" (vezi România literară nr. 15/1993), nu putem decât admira atitudinea scriitorului Dan Mănuță, unul dintre rarei scriitori români de azi "rătăciți" printre lingviști (la Iași), pentru a fraterniza cu cauza lor, care este și a noastră... Ascultând cu răbdare "păsurile" năpăstuitei specialiști ai limbii, d-sa a ajuns la concluzia că "ortografia din 1953 (careia îi căutăm noi nod în papură, după patru decenii, GCR) nu este rezultatul unui sistem politic, ci este rezultatul muncii unor specialiști".

Iar prin "Hotărîrea" academică nu se urmărește altceva decât să se introducă într-un sistem elaborat de specialiști, de o maximă liniaritate, aceste distorsiuni specifice elementului politic, ceea ce este extrem de periculos". Si ceea ce nu trebuie să se întâmple în SISTEMUL nostru ortografic, în să adauge subsemnatii:

- Bochiș Adelheid, director, prof. chimie
- Domilescu Tulean, director adj., prof. sport
- Belchite Mihai, prof. matematici
- Belchite Maria, prof. inger
- Berghezan Carmen, prof. fizică
- Berghezan Florin, prof. inger
- Drăgulescu Monica, prof. inger
- Golopenț Manuela, prof. istorie
- Brancu Illeana, prof. inger
- Lalescu Tiberiu, prof. matematici
- Pavel Didina, prof. limba rusă
- Pavel Ioan, prof. inger
- Rusu Gheorghe, prof. limba română
- Smarandache Constanța, prof. inger
- Stîngu Elena, prof. limba franceză
- Stîngu Livia, prof. limba română
- Vasile Mihaela, prof. matematici
- Zeicu Ana Doina, prof. limba română
- Dăiescu Călină, invățător
- Cinghiță Maria, invățător
- Stîngu Petru, invățător
- Tudor Maria, invățător
- Vălușescu Stela, director-educator
- Libuș Maria, educator
- Stolojescu Elena, educator
- Ferescu Maria, educator
- Bojoacă Adela, educator
- Cristescu Floarea, educator
- Lațescu Toma, maistr-instructor
- Drăghici Dumitru, prof. desen

N.C. MUNTEANU

Români, vi se pregătește altceva!

Muntele de inteligență și osință comunistă cunoscut sub numele de Gheorghe Dumitrușcu a fost starul incontestabil al stagiuilor parlamentare, varianta mini. Și nu doar pentru cameleonism politic, din barca comunistă trecind în cea fesenistă, pe urmă și în cea fedesenistă. Cu atât mai puțin prin inițiative legislative sau prin inteligență discursului parlamentar. De unde nu-i, nici Dumnezeu nu cere! Ori de câte ori a fost nevoie de discurs demagogic și găunos, aliaj de ridicolă grandilocvență patriotardă și rea-credință caracteristică activistului comunist, tot de atâtea ori a fost prezent și senatorul Gheorghe Dumitrușcu. Folosit în momentele de criză, împins în față cind era vorba să tergiverseze dezbatările parlamentare sau să atace Opoziția, senatorul a facut deliciile galeriei parlamentare și a devenit ținta celor mai frecvente luări peste picior în presa de toate nuantele politice.

După ultimele alegeri parlamentare, Gheorghe Dumitrușcu a fost eclipsat de intrarea în Parlament a doi hămășii de putere, Corneliu, evident Vadim Tudor, și Adrian Păunescu, extrem de activ după scurta carantină la care au fost supuși după decembrie '89. Slugarnici pînă la Dumnezeu, zgomotoși, impletind nationalismul zgomotul cu o foarte activă nostalgia comunistă (comunismul ei datorindu-le "totul" și tot ce sănătate), cei doi l-au depășit pe Dumitrușcu și la capitolul mitocănie politică. Cei de drept, aveau de partea lor un antrenament de vreo douăzeci și cinci de ani. Numai că, iată, eclipsatul și-a luat o strălucită revansă. Într-o dezbatere ternă și eternizată privind controlul SRI-ului, senatorul Gheorghe Dumitrușcu a revenit ca din pușcă în actualitate, căciind în străchini cu voioasa inconștiență care l-a făcut celebru. Cîtă vreme "partea dreaptă a sălii nu va fi la putere va exista un stat român", a clamat de la tribuna Parlamentului intempestiv senator. Scandal. După ce pînă mai ieri a înghițit multe, Opoziția și-a îndreptat brusc și-a spinării, n-a mai acceptat și această mitocănie, a părăsit sala declarând că nu se va întoarce dacă intempestiv senator nu-i va cere scuze și dacă nu se vor lua măsuri împotriva violentelor și enormitatelor care se spun de la tribuna Parlamentului.

Și, minune, pentru prima oară, președintele ședinței a retras cuvîntul unui senator. Senatorul Dumitrușcu a fost dezavuiat mai mult sau mai puțin deschis de propriii săi colegi de partid. Adrian Năstase și Marian Dan, cei mai sensibili la starea de spirit a Cotrocenilor, au regretat incidentul. Chiar și în Senat, unde dl. Oliviu Gherman nu-i controlează prea bine trupa, au fost rostită regrete și scuze ceva mai bilbiile, împriținut și-a cerut scuze "numai față de FDSN", regretind faptul că o "intervenție a mea a putut crea un incident artificial".

Gheorghe Dumitrușcu a rămas cam singur. PUNR s-a detașat net, protestind "în modul cel mai energetic împotriva oricărora forme de agresiune", amenințînd cu eventualitatea organizării de alegeri anticipate. Chiar și cei care în astfel de ocazii n-ar fi ezitat să sără în sprijinul lui Dumitrușcu au stat deoparte. Corneliu, evident, Vadim Tudor, încă sonat de scandalul în care a fost recent implicat, n-a reacționat deloc. El e gata să "înghită" orice numai de la doi oameni cu adevărat importanță din această țară. Unul i-a și retras cel puțin garda de care se bucura. Palid a fost și sprijinul lui Adrian Păunescu, ocupat și el cu lărgirea casei de pe strada Dionisie Lupu, adăugindu-i un foisor în frumosul stil arhitectural cunoscut sub numele de cotet.

Și astfel i-a fost dat senatorului Gheorghe Dumitrușcu să dea cu bîta în baltă într-un moment nepotrivit, punînd în evidență o importantă evoluție, lentă, dar evoluție, în relațiile dintre Opoziție și Putere, mai precis între Opoziție și Cotroceni. Dl. Ion Iliescu se află în impas. Și din țară și din afară i se reprozează colaborarea cu forte politice nationalist-comuniste, cu extremismele de rigoare, relații împotriva naturii pentru foarte eterogenă grupare politică numită FDSN, dar care totuși se reclamă de la social-democrație. Este semnalul cel mai apăsat lansat de Opoziție către Cotroceni. Partidul Democrat (FSN), cel mai explicit, sugerează cu insistență formarea unei noi majorități parlamentare și a unui guvern de uniune națională. Opoziția tradițională, după refuzul categoric de a participa la guvernare după alegerile de anul trecut, a devenit mai pragmatică și nu mai exclude această eventualitate, însă desigur fără extremiști care oricum au devenit incomodo și pentru dl. Ion Iliescu. Liderul PNTCD și, de fapt, și al Opoziției, dl. Cornelius Coposu, a avut convorbiri cu președintele țării, convorbiri care au stîrnit controverse, dar și speranțe. Aceeași Opoziție tradițională face eforturi pentru îmbunătățirea imaginii țării peste hotare, vizita în România a dlui David Atkinson fiind apreciată ca atare de către Putere. Semnale pozitive au venit dinspre PAC și dinspre liberalii dlui Dinu Patriciu. Întreaga Convenție Democratică pare a-și strînge rîndurile prin semnarea unui protocol de către toate formațiunile politice componente, pentru necesara unitate de acțiune în cazul unui viitor guvern de uniune națională. Pe scurt, altă sfîrșită se cerne la moara relațiilor Opoziție-Cotroceni, lucru pe care senatorul Gheorghe Dumitrușcu și alții ca el nu-l vor înțelege vreodată. Însă pe care i-au înțeles extrem de bine dl. Adrian Năstase și chiar dl. Marian Dan.

Pentru că miza e guvernul. Viitorul guvern. De actualul guvern Nicolae Văcăroiu nimic nu se arată multumit. Un guvern ce pare a fi condus de trei prim-ministri: un temporizator al reformei – în care cîntă CSP-ul și care regretă public desființarea CAP-urilor și a centralelor industriale –, Nicolae Văcăroiu, un reformist care se zbate ca peștele pe uscat – Mișu Negritoiu – și, în fine, cel care este ochiul și urechea președintelui în executiv – Viorel Hrebenciuc. În consecință, un guvern care pare a acționa pe principiul "racul, broasca și o știucă".

Evident, pînă cînd eventualitatea unui guvern de uniune națională va deveni realitate va mai curge ceva apă pe Dimbovița canalizată. Televiziunea va avea suficient timp să ne informeze cu lux de amănunte despre stadiul recoltării păioaselor, și vom avea parte de încă vreo zece-douăsprezece tablete prin care Paul Everac ne va învăța abecelul și nou hăul democrației. Guvernul Văcăroiu e încă bun pentru a încasa socalu introducerii taxei pe valoarea adăugată și al creșterii inflației care va urma, cu sporirea tensiunilor sociale, după care își va fi făcută datoria și va putea să dispară.

Un guvern de uniune națională va fi precedat probabil de tratative anevoioase, cu concesii importante de o parte și de alta, cu ruperi și regrupări spectaculoase în rîndurile unor partide, mai cu seamă în FDSN. Iar aici, dl. Ion Iliescu e cîrmaciul. Un cîrmaci încercat, care pare a fi înțeles că aşa nu mai merge. În tabără actualilor aliajăi ai Puterii sunt semne de neliniște. "Am trăit s-o vedem și pe asta", a exclamat cineva în Dimineață. Vom trăi și vom mai vedea și altele, ar fi răspuns indirect dl. Adrian Năstase. Trebuie să avem încredere în președintele Camerei Deputaților, om cu un remarcabil simț al oportunităților. Pînă acum n-a dat greș.

Un guvern de uniune națională va fi un lucru greu. Ce va urma va fi și mai greu. Și pentru guvern și pentru omul de pe stradă. De încercat, trebuie încercat.

Cît despre senatorul Dumitrușcu, după ce și-a făcut numărul, va intra și el în uitare. Că Opoziția i-ar vrea capul, cum am citit într-o publicație vremelnică, astă chiar că e o prostie. Ce să facă Opoziția cu el? Împăiat, valorează tot atât cît valorează și sprijinul pe un munte de inteligență și de osință comunistă!

TIA SERBĂNESCU

Comparație riscantă

Ori de câte ori se readuc în discuție crimile comise în timpul revoluției, al evenimentelor de la Tg. Mureș sau din timpul minerăidei din 13-15 iunie 1990 și din septembrie 1991, toate rămase nepedepsite, președintele Iliescu recurge la formula stereotipă a comparării cu misterul asasinării președintelui american John Kennedy. Dl. Iliescu ar vrea să dea astfel de înțeles că există o fatalitate universală care seamănă și culege misterul după legi la care pămintenii de rînd n-au acces, dezlegarea lor revenind capriciilor cosmice la un termen indefinit și imprevizibil. Acest transfer al responsabilității pe seama grăției sau dizgrăției cosmice a prins, firește, teren. Într-o revistă cineaște și transportată revoluția în inaltul cerului, pretinzind că în acele zile deasupra României se înregistra un trafic intens de OZN-uri înzestrăte cu armament. D-lui Al. Mironov trebuie să-i fi făcut mare plăcere varianta SF a revoluției, care deci explică și "cine-a tras în noi" și unde-a dispărut asasinii. În pofida acestor aberații "științifice" de serviciu menite să așeze misterile crimelor într-un soi de triunghi al Bermudelor pentru a salva triunghiul activ de atunci (nomenclatura de rezervă, capii Securității și ai Armatei) de orice răspundere, comparația preferată a d-lui Iliescu are o semnificație mult mai terestră și mai vulgară. Pentru a scăpa de insistența întrebărilor privind asasinii din timpul revoluției și din 13-15 iunie, președintele invocă un caz celebru, al asasinării

Festivalul internațional de
performanță "Zona Europa de Est"
Timișoara 1993

Utó Gustav & Kónya Reka
(România) "Gri"

lui Kennedy, exemplu considerat, pesemne, într-atât de edificator încât se reduce la tacere o lume întreagă. Subconștientul sau poate doar educația sa participe întrădăză însă și aici un procedeu nedemn: de a indica rapid altu "vinovat" în nădejdea de a se căpăta mai ușor. Așa au procedat totuși cei acuzați de plagiat sau de slugănicie față de Putere. Au produs imediat liste cu alții plagiatori celebri. Aici însă lucrurile stau ceva mai rău. Astăzi știm (tot datorită unor investigații neoficiale) că asasinarea lui Kennedy a fost o treabă afurisită de murdară, care nu a aparținut nici

neavând deocamdată acces la clauza națională a celei mai favorizate, dl. Iliescu se servește de clauza crimei celei mai organizate. Cei care se încăpăținează să mai întrebe ce fel de cinste și ce fel de adevără și acesta care se justifică prin raportare la altă crină sint considerați niște "rătăciți" care trag pe la spate în biata Putere.

De-a-ndăratelea

Pastila anticoncepțională a d-lui Everac de simbătă seara a fost consacrată chiar "glonțului din spate" care afectează mersul înainte al Puterii și gărzii sale. Spre deosebire de "rătăciți" și "căpoșii" cu asemenea obiceiuri metaforice, Puterea care stîrnește admirăția d-lui Everac să-a comportat mult mai realist: a tras cu gloanțe adevarăte și la revoluție, și în 13-15 iunie '90, și în septembrie '91 și a snopit în bătaie cu drugi adevărăți. Și ziuă și noaptea. Cum le-a venit "patriotilor" mai bine. Și acum se văd că-i doare "glonțul din spate" – omologul mai rapid și mai calificat al "suiei din coastele" președintelui. După cum se vede, ierarhia se respectă: din coastele d-lui Iliescu pînă în spatele d-lui Everac au trecut trei ani de orgii politice. Se vede că d-l. Everac a uitat ce se spunea pe vremea lui Ceausescu: orice glonț în spate e un pas înainte. De-aia au și ajuns cei pe care-i căinează d-sa drept la Cotroceni, deși, zice d-l. Everac, merg, săracii, tot "de-a-ndăratelea", spre a se feri de "glonțul din spate". Precauție inutilă. Oricum ar merge, tot în spate-i doare. Altceva neavind.

H.-R. PATAPIEVICI

Poporul meu și cu mine

Motto: "Doriți să știți, dacă coruperea noastră de astăzi e urmarea tinerilor naționale firești?"

(Hasdeu - "Mișcarea literelor în Eș")

Mărturisesc că tonul neconsolat îmi displice. Pe lîngă faptul că e ceva impur în lamentația publică, nu uit nici o clipă că demnă în mod absolut de respect este numai suferința fizică, în timp ce așa-numita suferință morală este un amestec foarte suspect de lipsă de discernămînt și milă de sine însuși. Ei bine, cu toate acestea, și în posida lor, tonul neconsolat mi se impune inevitabil atunci cînd este vorba de chestiunile românești. Trebuie să existe ceva dezmatăt în orice iubire, de vreme ce nu o putem îspăși decît prin suferință. Iar suferința de ceea ce ești este cea mai atroce. Într-un loc din *Istoria critică a românilor*, Hasdeu afirma că numai într-un pamflet se poate vorbi de Dumnezeul românilor. Trebuie să admit că suferința pentru neamul tău este un topos literar curent, nu lipsit de oarecare emfază: Herzen declară că îl este rușine că e rus, Soljenițin afirma că e rușine să fii sovietic, iar Schopenhauer facea următoarea declaratie solemnă: "În perspectiva morții mele, doresc să fac această confesiune, că disprețuiesc naționala datoritară prostiei sale nesfîrșite, și că roșesc la gîndul că îl apartin". Hasdeu citează acest cuvînt al lui Schopenhauer într-o conferință din decembrie 1892, cu intenția oblică de a-l aplica, mutatis mutandis, sîiesi. Întrucît mă privește, pînă la mareea contrademonaștră muncitorească din 29 ianuarie 1990, am trăit cu poporul meu într-o armonie deplină. Deși hilier, acest enunț înseamnă ceva modest și plin de seriozitate: pînă la acea dată, adevărat

terminus ad quem juridic, aveam despre a fi român părere pe care o avuseseră despre românițate marile figuri ale culturii noastre interbelice. În esență, credeam că a fi român este o substanță. Si că textele esențiale privitoare la specificul românește reprezentă un soi de protocoale initiatice. Aceasta substanță o aveam eu, prin legatul strâmoșilor mei, și trebuie să fie aceeași cu substanța sfletească pe care o posedă oricine era alcătuit din aceeași plămadă. A fi român nu punea, din partea mea, nici o problemă de alegere: era un destin inconfundabil. Dilect, firește, căci ontologia optimist-măgulitoare edificată de Mircea Vulcănescu și Noica, cu aportul tîrziu, dar prețios, al speculaților despre terra mirabilis datorate logicianului Anton Dumitriu, părăea a crea un drept. Românițatea, prin urmare, implică un privilegiu, un soi de botez prin naștere, anterior nașterii. Să fii român era echivalent cu a fi ales. Atî recunosc aici, desigur, teoria etnicității ca spermatozoid stampilat. Înainte de dies ad quem, aveam certitudinea că poporul român este o familie extinsă, a mea. Dependent de ea prin însușirile ereditare transmise, legitimitates preeminentei familiei asupra mea nu avea nici o legătură cu consumămintul liber al conștiinței mele. Era cu neputință ca eu să voiesc altceva decît familia mea, iar neamul meu să fie în vreun fel esențial deosebit de mine. Eram mistic unit cu poporul meu, și asta nu dintr-o rațiune sentimental-delirantă, ci dintr-un motiv elementar: mă reprezentam în el, iar eu, simțeam, eram capabil să îl reprezint deopotrivă. Toate acestea pînă la 29 ianuarie 1990, cînd, bolnav de suferință, am înțeles că oamenii simpli, de care mă credeam legat prin legături invizibile de identitate, sunt animați de cu totul altfel de reprezentări despre

lume decât mine. Teza unității invizibile trebuia să cadă. Mai mult, am scăpat de justesse de bîta ageră a reprezentanților populari, care, într-un chip îngrozitor, oscilațiu între urletul "La muncă!" și ne-rozia hilară "Noi muncim, nu gîndim!". Votul de la 20 mai a consințit, dincolo de neregularități sau falsuri, plebiscita-re acelor valori care mie îmi producă o repulsie vădită. Diagnosticul era pus: nici vorbă de *unio mystica* între mine și poporul meu. Râmneau chestiunea următoare: oamenii erau cei care se înstrăinaseră de "esenta" românească sau pur și simplu toate considerațiile legate de substanța românească fusese ră numai vorbărie goală? Se alterase oare poporul meu în cei cincizeci de ani de traversare a desertului sau, dacă a rămas neschimbăt, el nu se recunoșcuse de fapt niciodată în valorile lumii interbelice, în care eu continuam să cred? Problema mea era agravată de faptul că majoritatea familiei mele fremăta de entuziasmul vederea activiștilor care îi confiscașeră lui Ceaușescu puterea, în schimb se îneca de indignare la adresa partidelor istorice, iar pe Rege. În care eu cu naivitate vedeam legitimitatea, il detestau cu ură.

Falia pe care am semnalat-o, în care destinul meu personal se împletește cu destinul multor români, este problema esențială a istoriei noastre recente. Dincolo de valori, care pot fi mai mult sau mai puțin arbitrale, chestiunea este cum de am ajuns, părți din același popor, să avem instințe atât de deosebite? Nu cred că esențialul stă în disputa legată de persoana lui Iliescu sau a altui politician al zilei. Persoanele, aici, sunt pretexe ale tropismelor și resentimentelor din subteran. Căci identificarea multor români cu bițiala președintelui și cu tipul său de persoană nu este o simplă eroare de judecată și nici un accident istoric: este un soi de auto-denunț. Nu poti adera la niște discursuri precum cele ale unor Ion Solcanu sau Vasile Văcaru fără a te supune, imediat, la o radiografie necurătoare. Aici ambiguitățile și dozajul fin al criteriilor de judecată dispar. În fond, ceea ce admirăm ne condamnă mai mult decât ceea ce respingem. Am fost unanimi în a-l respinge pe Ceaușescu: dar deosebirile fundamentale ale motivelor pentru care îl detestam au ieșit la ive-

lă abia cînd a trebuit să facem dovada pozitivă a opțiunilor noastre. Pe Ceaușescu, unii îl detestau pentru că le altera demnitatea. Alții îl-au detestat pentru că nu erau în locul lui, să facă cu ceilalți ceea ce el facea cu ei. În fine, probabil cei mai mulți, resimțeau fată de Ceaușescu fascinația morbidă a victimei pentru cel care o strîvește: îl detestau rău, dar îl admirau forță. Napoleon spunea că forță nu este niciodată ridicolă. Nu se înșela. Deși prezent în enorm de multe bancuri care îl ridiculizau, Ceaușescu și-a supraviețuit prin tipul de autoritate statală care, în ochii celor mulți, face și azi legitimitatea puterii lui Iliescu. Partidul preșidențial este, metafizic vorbind, ectoplasma spiritului lui Ceaușescu. Căci, în imaginul public, legitimitatea actualului președinte este delegată pe cale de consecință din autoritatea celui trecut. Bineînteles, îmi dau seama perfect că această logică este sărată de pe fix. Nu mai puțin, aceasta este logica după care funcționează strania identitate dintre discursul președintelui și electoratul său fidel. Succesul lui Iliescu nu e nici întimplător și nici neglijabil; el este un simptom pe care istoricul, ca și sociologii, trebuie să îl ia în seamă cu toată seriozitatea. Căci nu persiflarea este apotropaică, ci mitul cosmologic întemeietor. Aceasta este veritabila rană din trupul poporului nostru, vindecabilă doar, poate, prin cuvîntul vreunui curat Parsifal: părții din trupul comun jură pe mituri de întemeiere diferte. Eu cred că religiosul este partea cea mai profundă din om. Omul de care diferi prin Dumnezeu este omul de care diferi prin origine. Or, cine se recunoaște diferit în origini comune ajunge, cu timpul, să aibă origini diferite. Originile diferite conduc la popoare diferite. Reformat, acesta este traumatismul românesc: după desertul communist, care a fost în fapt un perfid experiment Pitești la scară uriașă, Dej și Ceaușescu au lăsat în urmă două popoare diferite. Căci faptul cutremurător – să nu ne lăsăm înșelați de dulcegării sentimentale – este acesta, clar și hidos: în oamenii, faptele și istoria noastră (pînă de curînd comună) românilor se recunosc după identități diferite. La popoare mai norocoase, erudiți vorbesc de disocierea sensibilității: la noi s-a disociat identitatea personalității de bază.

FUNDATIA SOROS PENTRU O SOCIETATE DESCHEZĂ

anunță programul

VISITING SCHOLAR FELLOWSHIP

Programul este inițiat de Committee on International Peace and Security-Social Science Research Council și finanțat de Fundația John D. și Catherine T. MacArthur din Statele Unite

- Acest program va permite cercetătorilor, juriștilor, jurnaliștilor etc. să desfășoare proiecte de cercetare în domeniul păcii și securității internaționale și să participe la dezbateri referitoare la implicațiile pe care le au asupra securității schimbările mondiale de natură socială, economică, politică, militară, culturală și din domeniul mediului înconjurător.
- Durata programului este de trei pînă la șase luni și se va desfășura în centre de cercetare sau universități din Statele Unite.
- Sunt invitați să aplice tineri cercetători, postdoctoranzi, preparatori, asistenți, juriști, jurnaliști care pot
- demonstra experiența în cercetare comparabilă cu cea oferită de această bursă.
- Cercetătorii care au mai mult de șapte ani de cînd au obținut titlul de doctor sănătățile să candideze.
- Se va acorda prioritate acelor candidați care nu au avut ocazia să studieze în străinătate.
- Cei mai buni participanți vor avea posibilitatea să participe la un program complementar de mai lungă durată cu tema „Pacea și securitatea într-o lume în transformare”.
- Ultima zi de depunere a dosarelor este 8 iulie 1993.
- Rezultatele selecției vor fi anunțate în noiembrie a.c.

Informații suplimentare și formular necesare înscrierii se găsesc la sedile

Fundației Soros din:

BUCUREȘTI: Calea Victoriei 133, sector 1; C.P. 22-196; tel: 6506325, 6597427; fax: 3120284;

Coordonator de program:
Lorita Constantinescu;

TIMIȘOARA: Piața Operei 2, et. 3, cam. 317, 1900; tel. & fax: 096190593;

Coordonator de program:
Corina Timiș;

IAȘI: Bd. Copou 19, 6600; tel: 098146935, 098 147241; fax: 098 147100;

Coordonator de program:
Maria Scripa;

CLUJ: Str. Mărului 5, 3400; C.P. 1084; tel. & fax: 095 197121;

Coordonator de program:
Claudia Macarie;

CHIȘINĂU: Str. M. Kogălniceanu 28; tel: 0222 64480; fax: 0222 60507;

Coordonator de program:
Victor Ursu.

ILIE SERBĂNESCU

Feudalizarea României la sfîrșit de secol XX

În Interpretarea marxistă a istoriei, trecerea de la sclavagism la feudalism a reprezentat un pas înainte pe calea progresului. Trebuie deci să fim mulțumiți în măsura în care România trece treptat de la statul sclavagist centralizat, bazat pe dictatura unipersonală a împăratului fără coroană și oala comună a autoritarismului economic care oferea omnipotență unei oligarhii incompetent, inclusiv dreptul asupra vieții și morții supușilor, la un soi de feudalism după principiul "apucă cine poate" prin hărțuire, rapt și corupție. Participa la împăreala foștili stăpini de sclavi și lupii tineri. Acesta este rezultatul aşa-numitei reforme economice promovată prin contribuția fundamentală a celor care au preluat puterea în decembrie '89 și o dețin și acum. Reforma a fost înadins concepută și a jumătăților de masură și este aplicată și mai puțin decât în jumătate de masură pentru a nu duce cumva spre capitalismul modern, ci oarecum înapoi, spre feudalismul timpuriu. Demagogic se pretinde că reforma trebuie incetinită pentru că populația nu mai rezistă greutăților determinate de "terapia soc" practicată pînă acum. Cinismul sinistru este că se spune despre ceva care încă nici nu s-a urnit semnificativ că a mers prea repede. Făcindu-se totodată uitat faptul esențial că tocmai jumătățile de măsura au dublat costurile sociale care, în plus, apar cu totul fără rost. Realitatea este că noli mandarini – cum l-a categorisit minunat unul din colegii de opinie – au nevoie de confuzia și blocajul de ei însăși provocate pentru a înfeuda țara, pentru a o subordonă și a o subjugă. Zimbetul pe care îl stîrnește erijarea acestora în adevarății, dacă nu singurii, apărători de neam și țara se transformă în rînet. Caci ar fi doar de rîs dacă n-ar fi de plîns că marea înaintare a României spre feudalism se petrece la sfîrșitul secolului XX.

De curind, majoritatea parlamentară a impus modificări ale unor reglementări legislative validate anul trecut care – dincolo de unele prevederi salutare referitoare la întărirea disciplinei financiare (deocamdată nu se stie cit de operaționale) – autorizează guvernul să garanteze, fără aprobarea parlamentului, credite bancare pentru agenții economici de stat în imposibilitate de plată. Ceea ce este de natură să ascundă în continuare falimentul dintr-un segment important al industriei. Desi nu este prima și probabil nu va fi nici ultima dată cînd se promovează reglementări de legiferare a întreținerii cu banul public a unui sector producător doar de pierderi și inflație, inițierea și adoptarea legii menționate reprezintă, din multe puncte de vedere, un moment într-adevăr dramatic.

**În ce să credem,
pe cine păcălim?**

Deși în al doisprezecelea ceas, după ce s-a dovedit clar că segmentul nevabil al industriei este răul profund al economiei românești, fără extirparea căruia nu este posibilă vreo redresare, și cind în spinarea populației s-au strins deja atîtea poveri și dureri, majoritatea parlamentară procedează cu o irresponsabilitate ieșită din comun admitînd, în locul măcar al unui început de asanare, să pună pe mai departe în circa populației tributul întreținerii industriilor falimentare. Căci nu bugetul de stat, ci de fapt, prin acesta, populația și numai populația achită nota de plată.

Adoptarea respectivelor reglementări demonstrează fără echivoc ceea ce se conturase destul de evident – deși unele speranțe încă mai nutreau cei naivi – că majoritatea parlamentară, nedorind reformă, o va bloca. Speranțele în faptul că reforma nu va fi totuși complet blocată erau legate de cîteva împrejurări. Poate, înainte de toate, de contextul actual în care se negocia cu Fondul Monetar Internațional (FMI) aranjamentul de credit stand-by. Se

presupunea că presiunile acut resimțite pentru urgentarea finanțării externe vor obliga guvernanta să continue reforma, chiar dacă nu cu prea mare convingere și tragere de inimă. Înutil să se menționeze că una din condiționalitățile FMI este tocmai asanarea economiei de segmentul neviabil al industriei și, ca prim pas, izolarea financiară a acestuia pentru a-l împiedica să mai fie sursă de blocaj în economie. Nu este greu de prevăzut cum vor recepta expertii FMI legea amintită. În orice caz, pînă în toamnă nu sînt de luat în considerare vîrsăminte efective de la FMI către România chiar dacă aranjamentul **stand-by** ar mai fi eventual perfectat și încheiat.

Ce semnificație mai pot avea însă în contextul reglementării amintite măsurile anunțate de guvern, cu tam-tam, în spiritul propriului său program și negociație și cu FMI, privind izolare finanțiară a circa 100 de "întreprinderi cu probleme" și trecerea a 30 din ele în regim de "supraveghere guvernamentală". Pe cine și în ce să mai crezi? Programul definind intențiile guvernului său, măsurile operează, evident, do-

prezent chiar de care parte este deja transat conflictul. Si, deci, la ce trebuie sa ne asteptam.

**Reforma nu poate fi
obiect de compromisuri**

De aitfel, dacă mai existau speranțe, acestea erau determinate și de faptul că, în executiv, există și proreformiști care ar fi putut să eventual susțină de dl. Iliescu, în ideea că președintele ar realiza dezastrul ce urma blocării reformei. Legea amintită, ca și tergiversarea punerii la vot în plenul celor două Camere a amendamentelor necesare la legea investițiilor străine, din cauza lipsei de găsire, probabilă fie că reformiștii au pierdut definitiv partida, fie că, ceea ce este poate și mai grav, chemăți la ordine ori neavând spinarea suficient de dreaptă pentru a-și da demisia, au acceptat penibile compromisuri. Mai concret și pentru a nu exista dubii, într-un moment în care dl. Solcanu, în replică la dl. Năstase, cere un guvern "de partid" și "fără independenti" – adică, citit mai exact, un guvern de aliniat antireformiști, fără vreun reformist rătăcit printre ei, partizanii reali ai reformei – dacă există într-adevăr – nu mai su altă soluție decât să meargă la dl. Iliescu și, indiferent ce fel de handicapuri ale trecutului sau prezentului ar avea de înfruntat, să-i spună fără ocolișuri că trebuie să aleagă între țară, pe de o parte, și nefericita alianță a conservatorilor fedesenii cu peuneristi, peremisti și pesemisti, pe de altă parte. N-ar să încă nimic că această alianță ne ține în afara Europei, dar ne aruncă într-o mociră de unde, datorită blocajului pe toate planurile pe care l-a provocat, nu se mai poate merge nicăieri, ci doar în jos într-o afundare mereu mai adâncă.

Responsabilitățile d-lui Iliescu

O imensă responsabilitate revine d-lui Iliescu. Țara este blocată politic și economic. Se resimte puternic efectul tributului pe care FDSN, ca formație politică de guvernămînt, executivul și

curind în vacanță, astfel încit pînă la toamnă, cînd se va împlini un an de la alegerile generale și de la formarea noului guvern, nu se va fi adoptată încă o lege pe linia reformei economice și politice. Un an complet pierdut în perioada de tranzitie este copleșitor, dacă nu chiar hotărîtor. În irosirea oricărora sanse și perspective pe plan general.

Acest blocaj general survine într-un moment crucial pentru reformă cind, indiferent că se vrea sau nu, au ajuns la scadentă efectele nefaste ale jumătăților de măsură adoptate pînă în prezent. Intrată doar în legislativ și instrumentat în deschiderea cîtorva supape ale mecanismelor de piată, reforma este omorîtă exact cind trebuie de fapt să înceapă. Prăbușirea producției industriale la jumătate sărăca un singur filament – măcar unul, de formă – să se înregistreze dovedește clar că reforma abia ar urma să demareze, coborind concret la nivelul întreprinderilor în binomul privatizare-restructurare. A nu merge înainte, cind de fapt o întoarcere strictă la ceea ce a fost nu mai este posibilă, constituie o încălcare gravă a intereselor naționale, în folosul doar personal al unor mafii recrutate din exact rîndurile antireformiștilor ce-și arogă sfidător rolul de unici apărători ai neamului. Culmea ridicoulului este că stoparea sau închiderea (ceea ce este absolut același lucru) a reformei sănt prezentate ca o necesitate pentru că pînă acum s-ar fi mers greșit pe linia unei "terapii soc". Trebuie să manifeste nu doar o demagogie perfectă, dar și un cinism cu totul special pentru a afirma despre ceva care nici n-a luat-o din loc că a mers prea repede. De fapt, antireformiștii au nevoie de confuzia și blocajul la a căror creare au contribuit substanțial pentru a-și subordona și subjugă politic și economic țara. Iată că deblocajul pe care trebuie să-l ia în considerare dl. Iliescu are o dublă miză: mersul înainte și evitarea însefării țării unor vîchile care mental se găsesc în perioada medievală, nici măcar în capitalismul timpuriu. Altfel, n-ar susține, de pildă – între multe alte năzbîstii –, autarhia în perioada internaționalizării vietii economice.

Ieșirea printr-o reamestecare a cărților

Ieșirea trebuie să fie într-o remestecare a cărților în actualul eșicier politic. Căci recurgerea la noi alegeri ar incura și mai mult lucrurile, întărind – datorită dezorientării populației – forțele care folosesc demagogia patriotică și populistă pentru a impinge țara în feudalism (desigur "social" și "de piață"). În mod concret, este vorba ca, după socul ce va fi determinat de introducerea taxei pe valoarea adăugată (TVA) de la 1 iulie, să fie format un alt executiv, bazat pe asocierea Opoziției la guvernare, într-o formulă care, evident, poate fi negociată pentru a satisface părțile. Ceea ce presupune desigur ca dl. Iliescu să cedeze ceva din putere, căci Opoziția nu ar putea accepta participarea doar în postura de marionetă. Chiar dacă Puterea nu o consideră acceptabilă, întrucât ar însemna să acorde Opoziției alt statut decât cel decorativ, și chiar dacă forțele politice din opozitie fie nu o doresc, pentru că ar mirosi a pactizare cu comuniștii, fie nu cred în ea, guvernarea de către o coalție politică din spectru **democratic**, pe baza unui program măcar minimal de promovare a reformelor economice, constituie totuși unica soluție realistă pentru România în faza actuală a dispersiei reprezentării politice în parlament.

acesta cu concursul său susținător din parlament? Natura conflictuală a slăturării programului proreformist al guvernului și politiciei de tentă etatistă și antireformistă promovată concret de același executiv pînă acum ieșe puternic la iveală. Apără în

ma sprinjului cerut partidei să le zicem "de stînga". În rîndurile cărora și-au găsit adâpost nu doar exponenti normali și de respectat ai stîngii, ci, din păcate, și dezaxați extremitiști de o nocivitate s-ar putea spune totală pentru soarta țării. Parlamentul intră în

MIHAI BOTEZ

"Numai o eventuală coalitie ar putea mișca lucrurile din loc"

Interviu realizat de GABRIELA ADAMEȘTEANU

II

● dacă "mamutii industriali" nu au fost lichidați nici în Polonia, de ce să ne mirăm că în România se mai caută soluții? ● ca analist înregistrez obsesia puterii poliției secrete, pe care de fapt o prelungiți ● cooperarea dintre individ și poliția secretă ar trebui confirmată de ambele părți ● tocmai supraviețitorilor organizației le-am cere certificate de bună purtare pentru cei ce vor să intre în scena politică ● în România anului 1989 nimenei nu avea o experiență democratică ● aceasta nu este o incriminare, ci un diagnostic ● nefăcind excepție de la regulă nici eu am avut de unde să capăt experiență de "lider democrat" ● dar, cum încă n-am candidat la o astfel de poziție, sper ca lipsa mea de har politic să fi trecut neobservată ●

Intr-un articol din Dilema, în care pareți și tu crede că schimbările din România (post-comunistă) ar fi neapărat mai mult decât cele din alte țări ale Estului, spuneți că industria-mamut inutilă nu a fost lichidată nici în alte țări (Polonia, de pildă). Este însă aceeași situație acestei industrii cu cea din România? Ce soluții terapeutice ati prescris dacă ați fi medici el?

In toate țările comuniste au fost dezvoltate structuri industriale ce au răspuns și la altceva decât la nevoile liber exprimate ale pieței interne și externe, ca în Occident – și asă trece aici clișeele ideologice ale rolului "pivotului" industriei constructoare de mașini ori cerințele doctrinare ale creșterii, dacă nu și creației, proletariatului industrial, rebotezat clasă muncitoare. Aș înregistra aici și nevoile industriale derivate din considerente de apărare comună a defunctului lagăr "socialist", ca și cele ce au fost artificial repartizate în urma așa-zisei "integrări" a economiilor socialiste în CAER, cu diviziunile și specializările aferente (la care România a fost însă mult mai puțin activă decât alte state din zonă). Aceste structuri industriale au fost, firește, dezvoltate pe tradițiile industriale deja existente în perioada pre-comunistă; și nu trebuie să mai amintesc că o astfel de tradiție era cu totul diferită în Cehia ori Polonia față de România (este suficient să citez tipul de grevă intrat de mult în istorie sub numele de "grevă poloneză").

La aceste note generale trebuie însă adăugată specificitatea (tragică) a fenomenului românesc. Dacă în multe alte locuri dezvoltarea industriei comuniste a fost artificială, în România, o spun și acum așa cum am spus-o public aproape 10 ani (în memorii trimise conducerii de atunci a României, ca și gazetarilor străini ce mi-au publicat opinile în presa din Vest), această dezvoltare a fost aberantă. Rezultatul este vizibil așă: industrializarea forțată și pe direcții, după cum se vede, fără nici o legătură cu piata internă ori externă, a avut însă drept urmare crearea unei noi Românie sociale. În bună măsură artificială și ea – și mă gîndesc astfel la acea uriașă masă de oameni strămutați în sate la orașe și transformați în pseudo-muncitori în fabrici, cum să le spun, născute moarte. O explicație în plus a caracterului aberant al dezvoltării industriale a României provine și din nodul în care aceasta a fost legată de o serie de factori conjuncturali și nestabili, cu evoluții surprinzătoare – cum erau cele referitoare la piețele nesigure ale Lumii a Treia, de care România a fost mult mai legată decât celelalte țări comuniste, din considerente desigur mai degrabă politice (ori înțind de capriciile egomaniace ale perechii prezidențiale) decât economice. Si, la toate acestea, ar trebui adăugate urmările ambiciozilor imbecile de a dezvolta o economie independentă, autarhică, în Europa anilor '80.

Trebue să fim extrem de prudenti atunci când comparăm situații care, la prima vedere, par similare, ca cele din Polonia și România. Desigur, și în Polonia și în România am moștenit de la comunism "industria-mamut inutilă", cum o numiți dvs. În Polonia însă este probabil că acești "mamuti" au funcționat totdeauna, și funcționează și acum, ceea ce mai aproape de, să-i zicem, normalitatea economică. Si, dacă vedeați industria doar

ci să construim o nouă economie, chiar abandonând mare parte din zestrea moștenită devenită (de nesuportat) povară. În același timp, nu ar fi totuși păcat să aruncăm lucruri ce înglobează atât din suferință și eforturile românilor, și care de bine de râu există, fără a vedea înainte dacă nu s-ar putea totuși să irosim el mai puțin din ceea ce avem? Răspunsuri "în general" nu sunt ușor de dat. Pentru oricare dintre noi însă, mai mult decât acele capacitați industriale "dezvoltate" fără noimă, și care oricum se cer modernizate, ar trebui să conteze soarta oamenilor: de aceea destinul "mamutilor inutili" devine destinul a milioane de oameni ce nu pot fi decretati, peste noapte, inutili ori inutilizabili! Strategia de reajustare industrială devine astfel o strategie ce antrenă elemente din întreaga economie: dezvoltarea satelor ce, prin oportunitățile de imbogățire rapidă, ar putea deveni "centre de atracție" (creând migrația inversă oraș-sat), modernizarea și amplificarea rețelelor de comunicație (micsorind și decalajele de echipare sat-oraș, și micsorind deci "fascinația urbană"), dezvoltarea serviciilor (în special turistice) ce oferă îărăși oportunități de prosperitate rapidă, ca și încurajarea "micilor afaceri" (small business), și acestea potențial atractive pentru largi categorii de salariați de astăzi ai "mamutilor"; toate acestea ar permite abia să estimăm corect dimensiunea socială și umană a reajustării industriei noastre. În același timp, firește, ar trebui explorată piata internă și externă, în căutare de capital și întreprinzători dorincii să preia "mamutii", să-i dresize (altfel?) și să-i facă rentabili și, astfel, utili.

Din articolele despre Dosare, publicate în Dilema, nu am dedus exact atitudinea dvs. în privința dosarelor și a oamenilor politici ai epocii post-comuniste. Vi se pare utilă propunerea (existență și în alte țări) ca viitorii parlamentari sau oamenii politici înainte de a-și depune candidatura să declare public dacă au colaborat sau nu cu poliția secretă? Nu o idee de morală sau de justiție ar călăzuți o asemenea inițiativă, ci posibilitatea ca foșii colaboratori ai poliției secrete să fie săntăjați, deci de a-și pierde independența în acțiunile viitoare.

Ce să vă spun? Cred și eu, împreună cu Jakub Karpinski (publicat de revista dvs.), că "pentru ca viitorul politicienilor să fie lăudabile, ar fi bine ca trecutul lor să nu fie tulbure" – și propunerea la care vă referiți urmărește, după cite înțeleg, tocmai să contribuie la clarificarea posibilelor umbre ale acestui greu și traumatizant trecut. Este îărăși de așteptat ca astfel de propuneră, și evenualele declarații privind colaborările cu poliția secretă, să aibă un anumit succes, mai ales la segmente alese ale publicului. Si, dacă aș fi om politic ori ziarist, ca dvs., să susține probabil propunerea, măcar din motive electorale ori simplu, retorice. Ca analist, însă, înregistrez în primul rînd obsesia puterii poliției secrete, pe care de fapt o prelungită prin astfel de propuneră – desigur în afară voinței dvs. Să mă explic. "Cooperarea" unui individ cu o organizație cum este poliția secretă ar trebui, în principiu cel puțin, să poată fi confirmată din ambele părți – individul și organizația –, dar poate fi informată cel puțin de o parte – individul ori organizația. Dacă, de pildă, individul declară că "nu a colaborat", iar organizația afirmă că "a colaborat", de ce oare trebuie să acordăm "organizației" mai multă încredere decât individului? Să nu uităm apoi că, în principiu cel puțin, nu se poate vorbi de "probe irefutabile" în astfel de situații: "organizația" a fost și, la nevoie, cred că rămâne capabilă să distrugă, înlocuiesc ori fabrică "probe" pentru aproape oricine și orice. Cine să justifice atunci autenticitatea probelor, în afară "expertilor", adică tot "a lor"? Ne învățăm astfel în cerc încis; și, paradoxal, cerem tocmai "organizație" – ori, mai probabil, supraviețitorilor ce ar putea deveni săntăjați – să atesteză certificatele de bună purtare ale tuturor celor ce vor să intre în arena politică. Căci, să nu fim naivi: "organizația" poate să

fabrice probe și împotriva inocenților și poate să steargă urmele culpabililor. În replică, îmi veți răspunde că însăși existența obligației unei astfel de declarații ar descuraja pe unii prea împovărați să intre în viață publică. Aveți în principiu dreptate, dar argumentul cred că nu nu ar funcționa tocmai în cazul celor de care ne temem mai mult – respectiv ai mafiotilor. Cred că dvs. că un vecchi (dar necunoscut ca atare) colaborator al poliției secrete, cu legături numeroase între "foști", să ar impiedica de dificultatea de a face o declarație mincinoasă, mai ales dacă "legăturile" i-ar cere (suntajindu-l chiar)? Răspunsul îmi pare evident. Si, cu toată simpatia pe care, desigur, o am pentru dorința dvs. cu totul legitimă de a asana viața politică, mă întreb dacă măsuri ca acelea pe care le preconizăți nu ar avea exact efectul contrar celui nobil pe care l-ați anticipat.

In articolul "Nouă Democrație" aveți o afirmație care aici ar putea să șocheze: că nimenei nu mai are reflexe democratice în România, nici măcar cei educați înainte de '44. Dvs. retrageți tuturor, celebri sau anonimi, orice posibilitate de a juca această piesă – "Nouă Democrație". Mi s-a parut că a pune un semn de egalitate între lipsa de experiență ca lider democrat a d-lui Iliescu și cea a d-lor Coposu, Rațiu sau a universitarilor este total neconvincătoare: 1. D-l Iliescu a putut să-și demonstreze calitățile de lider democrat de-a lungul a trei ani. Deci cum vi se pare că s-a comportat în această calitate? 2. Cealăii nu au avut un astfel de "teren". Care sunt deci argumentele care v-au determinat să le retragăti aceste calități? 3. Ce se întâmplă atunci cu dvs.? Nici dvs., pentru că ați plecat de curind din România și nu puteți avea mai multe oportunități în exercarea acestor calități, nu ați avea astfel de reflexe? 4. "Exilul", trăind într-un mediu democratic, le poate primi (reflexele democratice) la un moment dat? Sau trebuie așteptată o viață viitoare?

Citind lunga dvs. întrebare, am fost întâi cuprins de o mare neliniște: nu cumva revista Dilema, care mi-a găzduit serialul despre "Nouă Democrație", și-a luat libertățile neasteptate cu textul meu? (Am simțit pe pielea mea, și chiar la revista dvs., astfel de "libertăți" în trecut: m-am trezit, de pildă, cu subtitluri care ori subliniau excesiv ori chiar denaturau sensul frazelor mele...) Cind mi-am recitit articolele însă, mi-am dat seama că este vorba de mai multe nelintelegeri și, cu scuzele de rigoare, de lipsa dvs. de interes (la urma-urmei, cu totul explicabilă) în urmărirea meandrelor probabil plăticosului meu text. Am descoperit astfel că în întrebarea dvs. vă referiți la al treilea articol din seria "Nouă Democrație" (și anume, cel referitor la experiența democratică). Cum întregul ciclu se referea la "ceea ce era în România" în decembrie '89 – cind a început, n-ăs spune piesă, cum sună în întrebarea dvs., ci aventura democratică în țara eliberată de dictatură –, ceea ce v-a revoltat în însemnările mele era în fond constatarea că, inițial, nimenei nu avea experiență democratică în România anului 1989, și din motive pe care nu mai are rost să le repet aici. Nu este defel o incriminare, ci un diagnostic. Si personal nu mi se pare deloc aberantă afirmația ce vă infurie pe dvs., că în 1989 se putea pune semnul egalității între lipsa de experiență de lider democrat a mai tuturor participanților în jocul politic. Era oare cariera de funcționar comunist a d-lui I. Iliescu scoală unde putea căpăta experiență democratică (în anii '45-'46 și într-o Românie cu totul alta decât cea de azi), ca și martirajul și relativa obsecuitate la care a fost apoi condamnat, elemente care să-i dea experiență de lider democrat în România anului '89? Mă refer nu la existența unor de nimeni contestate idei democratice, ci la ceea ce de regulă se numește experiență de lider – și include cunoașterea realistă a electoratului, comanda unui limbaj politic adaptat la auditoriu, organizarea și conducerea realistă a campaniei electorale, știința negocierilor cu partenerii și adversari ori arta polemicii publice. Cum ar fi putut d.

C. Coposu să-si fi exersat, înainte de decembrie '89, astfel de deprinderi? Cum ar fi putut dl. R.

Câmpescu, ori dl. I. Rațiu să acumuleze experiență în astfel de domenii? Au mai participat d-nii C. Coposu, R. Câmpescu și I. Rațiu la campanii electorale democratice în România – nu din '89, ci comparabile cu cea din '89 –, astfel încât să fi acumulat, repet, experiență de lider? Desigur, nu. Au mai participat "universitari" – P. Roman, N. Manolescu ori E. Constantinescu – la astfel de, firește, inexistente și obiectiv imposibile campanii, spre a-și fi cîștigat experiență de lideri politici? Nu mă refer deloc aici la crezul democrat, nici, Doamne iartă-mă, la talent ori vocație, ci, repet, la experiență. Vi se pare chiar atât de scandalosă afirmația mea? Iar concluzia demersului meu era mai degradată optimistă: îmi părea că un joc politic în care nimănii nu are "avantajele de porneire" este un joc mai echilibrat decât cel în care unii pornesc cu handicap, și vedeam aici sansa sporită pentru o competiție politică cîstătă, cu rezultate ce potrivă funda o nouă democrație. Mă înșel? Ori poate cred că dl. Iliescu, față de totuști ceilalți, a avut un plus de experiență ca lider, subliniez, democrat? A mai participat dl. Iliescu, înainte de '89, la adevărate campanii electorale, cu mai multe partide, liste și candidați, și a cîștigat o experiență care altora le-a lipsit? Cum și unde? Răspunsurile, cel puțin pentru mine, nu sunt atât de departe de considerațiile ce au generat indignarea dvs. Sau poate socotiți că d-nii C. Coposu, R. Câmpescu, I. Rațiu ori E. Constantinescu au avut niscaiva avantaje "de porneire", ca lideri democrat cu experiență, pe care nu le-au fructificat? Mă-ști să cred că asta, dar, mai și?

Lămurind abia acum, cred, "ceea ce am vrut să spun" în Dilema, să vrea să pot răspunde concret întrebările dvs., dar mă tem că acestea și-au pierdut obiectul. "Sistemul egalitar", care vă revoluță pe dvs., se refere deci la experiența de lider democrat în '89; ceea ce s-a petrecut de atunci încolo nu mai intră în sfera experienței, ci în învățări – și nu este chiar de mirare că unii învăță mai repede decât alții... Dar "cronica politică" a comportamentului liderilor români din ultimii trei ani – fie ei la putere, în opoziție, ori trecând dintr-o parte într-alta – nu a intrat în sfera de preocupări a modestului meu text din Dilema, și întrebările dvs. rămân astfel fără obiect. Mă tem însă că și la acest capitol sentințele drastice și exclusive sunt mai dificile decât să arde...

În sfîrșit, nu m-am gîndit niciodată, și sănătatea de către alți au socotit asta, că eu personal aş putea face "excepție de la regulă": ca noi (și dvs.) tot, nici eu nu am avut de unde să capătă experiență de "lider democrat". Aș adăuga însă, în treacăt, că nici n-am candidat vreodată pentru o astfel de poziție, să încît sper ca lipsa mea de har politic să fi trecut neobservat... Măcar astă m-o salva la judecata din urmă, la care mă face să mă gîndesc "viață viitoare" din întrebarea dvs.

Santa Barbara (SUA) – 22 mai 1993

Există cumva o linie trasată a unei alte sfere de influență care să delimitizeze Bulgaria și România de celelalte țări foste comuniste în problema intrării în Consiliul European și afluxul de investiții străine?

Încercarea de a împărtăși nefericita Europa de Est comunistică și post-comunistă în două "zone" – o nedescoperită Europa Centrală, cuprinzînd Polonia, Germania (de Est), Cehia (și Slovacia) și Ungaria, și apoi Balcanii, inclusiv România și Bulgaria – nu este nouă, iar pentru mine constituie de multă vreme o adevărată obsesie. Dacă veți avea curiozitatea să răsfoiți Postfața la carteaua mea "România despre ei înșîși" (Ed. Litera, 1992), veți găsi acolo, de pildă, rememorarea faptului că, în candoarea mea de atunci (după 1977), socoteam că vizitarea mea atitudine de contestatar deschis ar putea să contribuie tocmai la evitarea acestei noi diviziuni: credeam atunci, cum cred și acum, că "linia de demarcare" dintre Europa Centrală și Balcani era legată de existența ori neexistența unei "reacții disidente" împotriva sistemului totalitar adus și implementat de coloniștii sovietici – reacție vizibilă, desigur, în Polonia (KOR, Solidarnosc etc.), în Germania de Est (mîsările pacifiste neguvernamentale, de pildă), în Cehoslovacia de atunci (Carta '77) și în Ungaria (numeroasele cercuri și reviste disidente tolerate), dar practic redusă în România ori Bulgaria la putințe persoane. Socoteam deci că "disidența solitară", pe care o propuneam, ar fi putut să mai echilibreze lucrurile și să demonstreze (care ca în Caragiale, cu falșii noștri?) că tara noastră nu este atât de diferită de cele din Europa Centrală din punctul de vedere ale respingerii totalitarismului, strâină tradiției noastre politice. Cît despre disidența bulgară, după stîntă mea, ea a săfăt cunoscută relativ tîrziu (după 1985) și în strînsă legătură cu perestroika lui Gorbaciov – fapt ce o aşază totuști în altă categorie, cred eu, decât cea a Solidarității, de pildă, și Veatul își amintește asta. Am reluat o parte a acestor argumente și în volumul din 1988 – "Intelectualii din Europa de Est" –, în

care deplîngem iată și subdivizarea posibilă a nefericitei Europe de Est și grelele ei urmări pentru noi, balcanicii rămăși în afara selectului club...

Evenimentele din 1989 și căderea sistemului comunist – demonstrînd încă o dată, după părere mea, "unitatea organică a Europei de Est", ce și-a cucerit practic în același moment istoric libertatea – au deschis însă, în mod paradoxal, numeroase oportunități tocmai diviziunilor de care eu personal mă temeam. Tările post-comuniste s-au văzut antrenate într-o competiție nouă, pentru obținerea din Vest a sprijinului politic și economic necesar edificării "noii democrații". Cum disponibilitățile sunt limitate, Vestul le administrează cu grijă, tinând seama și de interesele sale, desigur, dar și de părerea sa despre partener...

Personal, desigur, deploz faptul că România rămîne din nou "la coadă". Dar cel puțin unii dintre noi nu ar trebui să se mire atât de mult. Cei ce cred și spun, și nu numai în țară, că, în comparație cu toate celelalte țări din zonă, în România nu s-a schimbat nimic, că atâtă vreme cît actuala conducere (cui îi pasă că e liber aleasă) rămîne la putere cripto-comunismul și anti-reforma rămîn principiile politicii, că democrația este un simulacru, că Securitatea domnește în continuare în țară și că asistăm în fond la restaurarea totalitarismului. Cine Dumnezeu să se încarce cu așa ceva în Consiliul European și ce investitor serios din Vest să-și rîste banii aici? Nu-i mai bine pe la vecini, unde toate sunt, evident, mai... ceva? Cît despre "soarta" Bulgariei, îmi pare că ea este mai degradată rezultatul unei conjuncturi nefericite. Iată cîteva speculații pe marginea subiectului. Dezmembrarea violentă a Iugoslaviei, mai ales comparată cu "divorțul de catifea" al Cehoslovaciei, a întărit probabil sentimentul unor arii culturale profunde diferențiate în Balcani (unde asistăm la drama din Bosnia) față de Europa Centrală (unde Cehia s-a despărțit de Slovacia fără nici un foc de armă). Să adăugăm aici și dificultățile diplomaticale ale Vestului în relația cu România, în cazul în care Bulgaria ar fi trecut singură "testul", și implicațiile posibile pe termen lung ale unei astfel de discriminări – de care suferă indirect, după cum vedem, și vecinii noștri din Sud. În sfîrșit, bănuiesc că nu putinii economiști socotesc că această carantină ar favoriza anularea unor legături tradiționale cu Orientul și cu piata sa, ca și cu post-sovieticii, avântul fiind că "prețul" pe care Vestul ar urma să-l plătească pentru integrarea Balcanilor în Europa ar fi mai scăzut și scadențele mai tîrziu (datorită succesorilor

reformei, care oricum reușește și care ar puner economiile României și Bulgariei în "formă" mai bună decât cea de acum); tot între avantaje ar urma să intre și completarea în etape a spațiului economic și politic european – zona post-sovietică propriu-zisă fiind abordată treptat, după "teste" în Balcani, și posibil și indirect, prin piețele deja deschise în fostul imperiu roșu de balcanici... Să mai continuu cu speculațiile? Vă par probabil fantaziste, nu-i așa? Dar ar fi ele mai realiste decât povestile cu "zonele de influență", din care nu mai reușim să ieșim după Yalta, Malta și va urma? Căci mă întreb sincer cine mai crede azi că astfel de probleme se rezolvă în birouri întunecoase și secrete, în care necunoscuți "mari" se joacă cu creionul, zîmbindu-și sardonic la împărtărea prăzii... Si-mi aduc aminte de titlul umoristic al unei cărti pe care un prieten economist, așa emigrat, voia să scrie prin "anii lumină": "România – o țară în care nici rușii nu mai vor să intre..." Poate că nici alții, nu-i așa?

Ce ne puteți spune despre un guvern de uniune națională, despre care se spune că s-ar forma după introducerea TVA, cu colaborarea FSN, PL-AT și aripa Stelian Tănase din PAC?

Nu știu. Rezultatele analizelor mele, desigur incomplete și poate chiar eronate, pledează însă de mult pentru o coaliție politică pe perioada reformei. Să mă explic. Programul Guvernului – la care am înțeles că au cooperat, bănuiesc că din meritului considerente patriotică, și distinții expertă ai Opoziției – cuprinde o serie de măsuri cu posibile urmări nepopulare.

Guvernul este deci conștient că aplicarea programului oferă în fond capital politic Opoziției, ce cîștigă de pe urma nemulțumirii generale – și atunci, cum se spunea pe vremea mea în fotbal, "temporizează" jocul –, respectiv, se multumește să calmeze lucrurile, evitând să "lăse la joc" cu esența drastică a reformei. De aici paralizia...

La rîndul său, Opoziția, în mod firesc, nu se arată interesată să "ajute" Guvernul să treacă perioada dificilă, ci din contră, presează pentru inevitabil nepopulare dar necesarele măsuri, mulțumită că în acest mod cîștigă "capital politic", pe seama Puterii. Numai o eventuală coaliție, cred eu, în care, desigur aparent, pierde capital politic și Guvern și Opoziția de acum, dar cîștigă, cum să spun, poporul român, ar putea mișca lucrurile din loc: dar vor trece oare la noi certurile de partid înapoi la interesul național? Să vedem.

București – 10 iunie 1993

● Săptămîna politică pe scurt ● Săptămîna politică pe scurt ● Săptămîna politică pe scurt ●

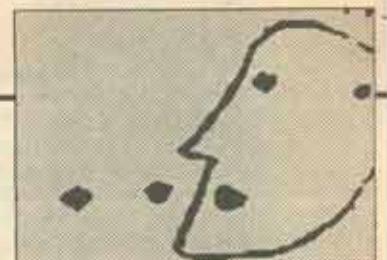
• Dl. Mihai Botez a fost audiat miercuri dimineață de comisiile de politică externă ale Parlamentului, pentru postul de ambasador la ONU. Împreună cu d-sa au mai fost audiați d-nii Ion Vasile (senator FDSN) și Radu Urzică (diplomat) pentru posturile de ambasador în Ecuador și Uruguay. Dl. Mihai Botez a obținut avizul comisiei cu un vot împotriva și două abțineri (ale reprezentanților PUNR). În urma acestui aviz, profesorul Mihai Botez va deveni ambasadorul României la ONU. • Tot miercuri, în ședința Biroului Permanent al Camerei Deputaților, dl. chestor Sorin Lepșa (PNȚCD) a prezentat raportul său în legătură cu patrunderea gărzii de corp a senatorului PRM C.V. Tudor în incinta Parlamentului în ziua de 27 mai a.c. Raportul intocmit ca urmare a audierii reprezentanților SRI, SPP și ai Poliției prezintă cîteva concluzii interesante: brigada antiteroristă a SRI concurență cu SPP la protecția demnităților C.V. Tudor beneficiază de gardă alcătuită din membri SRI ca urmare a cererii PRM de a se acorda protecție liderului său, pe motiv că s-ar fi proferat amenintări la adresa acestuia. Protecția demnităților este una din obligațiile SRI și nu se percepe taxe pentru aceste servicii. În ceea ce privește patrunderea în Parlament a gărzii personale a d-lui C.V. Tudor, în data respectivă nu exista nici o reglementare care să interzică explicit acest lucru. După incidentul din Parlament, garda liderului PRM a fost schimbată cu una formată din lucrători ai SPP. Dl. Lepșa nu a primit nici un fel de explicații pentru această schimbare. La raport a fost anexată o listă a parlamentarilor care dețin permis de port-armă. Printre aceștia figurează Doru Ioan Tărâcilă, Sergiu Nicolaescu, Adrian Năstase, Teodorescu Mihai, Nicolae Serdin, Eugen Nicolicea (FDSN), Petre Roman, Doru Viorel Ursu, Ioan Timiș, Sorin Voroniu (FSN), Verestoy Attila (UDMR). Acest raport nu a fost semnat de dl. Emil Stoica (FDSN), celălalt chestor al Camerei, care a intocmit un raport separat conținând concluziile sale. • Miercuri seara, Parlamentul României a fost scena unui nou scandal, provocat de această dată de afirmațiile senatorului FDSN Gh. Dumitrașcu. În cadrul dezbatelerilor privind competențele Comisiei parlamentare de control asupra SRI, dl. Dumitrașcu a afirmat de la tribuna, arătînd cu mâna spre partea dreaptă a sălii, unde se află Opoziția: "Așa împărtășită dreapta nu va lăsa puterea în țară astă, va exista un stat românesc". În timp ce președintele Camerei Deputaților, dl. Adrian Năstase, încerca să intrerupă discursul violent al senatorului FDSN, Opoziția a părăsit sală. Ședința a fost suspendată. Partidele din opoziție au organizat o conferință de presă, la care s-a lăsat poziție față de violență parlamentară și de extremism. Dl. Cornelius Coposu a anunțat că Opoziția se va retrage din forul legislativ în cazul în care nu se va lăsa atitudine împotriva "celor care se manifestă huliganic și irresponsabil" în Parlament. Dl. Cunescu a cerut suspendarea senatorului

Dumitrașcu, iar liderul PD (FSN), dl. Petre Roman, a afirmat că d-nii Dumitrașcu și Păunescu încearcă să impiedice realizarea unui control real asupra SRI. O parte dintre parlamentarii FDSN și-au exprimat dezacordul cu afirmațiile d-lui Dumitrașcu, unii dintre ei susținînd chiar ideea că ar trebui să î se retragă acestuia sprijinul politic al partidului. • Joi dimineață, ședință separată a celor două Camere debutează cu scuzele FDSN și cu luările de cuvînt ale liderilor grupurilor parlamentare în legătură cu scandalul de miercuri. D-nii Vasile Văcăru, Marian Dan și Adrian Năstase s-au delimitat de afirmațiile senatorului FDSN, dar acesta a considerat că este suficient să-și ceară scuze numai în fața propriului partid. Liderii Opoziției au dovedit o adevarată abilitate politică, condamnînd în discursurile lor violența politică, facînd apel la toleranță și dialog. • La sediul Senatului, Comisia parlamentară de anchetă a cazurilor de corupție, condusă de senatorul FDSN Romul Vonica, și-a inceput activitatea prin audierea gen. mr. Gh. Florică, fostul comisar-șef al Gărzii Financiare. • La conferința de presă a PD (FSN), liderii partidului au reluat ideea necesității formării unei noi majorități parlamentare. Ceea ce ar însemna ruperea FDSN de partidele extremiste, nașterea unei noi coaliții politice și, probabil, formarea unui guvern de uniune națională. • Reprezentanții PUNR au prezentat în cadrul conferinței de presă săptămîna de declarație în care este condamnată violența și agresiunea de orice fel și se înaintează ideea dizolvării Parlamentului și a alegerilor anticipate ca o soluție la violențele apărute în viața politică în ultimul timp. • Tot joi a fost semnat protocolul Convenției Democrațice. Acesta reglementează modul de funcționare și atribuțiile CDR, organizarea Alianței la nivel local și central etc. Protocolul a fost semnat de toate formațiunile componente. În dreptul semnaturii reprezentantului PL-1993 este specificat "sub rezerva aprobării Consiliului Național". • "România liberă" și Fundația Anastasia au organizat vineri, în Capitală, procesiunea cușii, un protest simbolic față de modul cum se desfășoară procesul de la Tiraspol. Au intrat în cușă personalități politice, artiști, ziariști. • Sîmbătă, la Sinaia, s-a desfășurat Congresul de constituire a Confederatiei sindicale CNSLR-Frăția, care numără aproximativ 3,7 milioane membri. Pe lîngă cele două centrale sindicale menionate, noua confederație reunește cinci federări din cadrul Univers, Petrom și Radiocomunicații. Din acest moment, CNSLR-Frăția devine cea mai puternică organizație din țară. • Duminică s-au înălțat trei ani de la evenimentele tragice din 13 iunie care au pus capăt manifestației anticomuniste din Piața Universității. Asociația "21 Decembrie" a organizat în Piața Universității o manifestație de comemorare a evenimentelor din 13 iunie '90, la care au participat cîteva sute de bucureșteni. •

RALUCA STROE BRUMARIU

Anul IV Nr. 23

7

Interviu cu PETRE ROMAN

"S-au demascat!"

D-le Roman, apreciați consecvența în politică?

Răspunsul meu este categoric: da.

Dacă este așa, v-aș răga să comentăți două imagini: dl. Petre Roman în 1990 strigând "S-au demascat!" și partidul d-lui Petre Roman redactând textul unei moțiuni de cenzură prezentat de dl. Cornelius Coposu în Parlamentul României în 1993.

Cred că atunci fi putut găsi un exemplu mai potrivit pentru a da o imagine a ceea ce se numește inconsecvență. Ceea ce s-a întâmplat în 27-28 ianuarie 1990, după opinia mea, rămîne și încercare de forță, cel puțin la fel de nedemocratică ca și aceea prin care Frontul Salvării Naționale s-a transformat în partid. De altfel, ideea că partidele care au cerut ca CFSN să-și depună mandatul ar fi fost adevăratale purtătoare ale mesajului opiniiei publice s-a dovedit a fi complet falsă în mai 1990, la alegeri. În ce privește secvența a două, ea este explicabilă prin aceea că moțiunea de cenzură – pe care, într-adevăr, am inițiat-o noi – a cuprins un obiectiv comun al tuturor forțelor din opoziție, și anume evidențierea unei grave inconsecvențe, a unei inadmisibile duplicități a partidului majoritar în ceea ce privește campania electorală și programul de guvernare.

D-le Roman, v-aș mai oferi cîteva imagini de tipul acesta, fără să zăbovesc prea mult asupra lor. Tot în 1990, ziarul Azi (care, pe atunci, era organul Frontului Salvării Naționale) scria oribil despre Grupul pentru Dialog Social, ne asimila cu legionarii, spunea că suntem "birlogul lupilor" etc. În momentul de față, același ziar are o cu totul altă politică, deși cîțiva membri ai colectivului redațional nu s-au schimbat, iar eu... iată-mă-s aici, luindu-vă un interviu. Totuși, cred că unuim om politic și se cere să-și distingă prietenii potențiali de adversari potențiali. Credeți că atunci reușit acest lucru în anii 1990-1991?

Mai întâi, răspunsul direct: nu, nu am reușit întotdeauna. Iar asta nu a fost decât în dauna mea personală, și nu în dauna crezului și convingerilor mele politice, și nu în dauna acțiunii pentru reformă sau pentru democratizare. Dar oare GDS nu a evoluat și el?

Naționaliștii – ieri și azi

Fiește. De fapt, ce aș fi vrut să aud eu în legătură cu acest aspect este: De ce nu ați simțit nevoie să vă delimitați atunci de astfel de atacuri, cind acest lucru v-află adus mult credit? Îmi amintesc, de exemplu, că într-o vreme, nu mai țin minte exact momentul, cind dejasă revista România Mare incepuse să existe, dvs. ați declarat că nu vă "deranjează".

sau Despre (IN)CONSECVENTĂ în POLITICĂ

Interviu realizat de ANDREI CORNEA și WILLIAM TOTOK

Aceasta este o inexactitate destul de gravă, și mă bucur că o semnalăți. Nu de mult, a avut loc seminarul organizat sub președinția d-lui Gheorghe Ionescu. În finalul seminarului, o doamnă (care am înțeles că este cadru didactic la Universitate, dar căreia nu-i cunosc numele) mi-a făcut același reproș. Eu i-am relatat cu exactitate că a fost vorba de o apariție a mea la emisiunea TV în limba maghiară, referirea fiind la Vatra Românească. Această diferențiere este absolut necesară.

Chiar și așa, dvs. știți foarte bine că unul dintre promotorii de atunci ai Vatrăi Românești se numește Ion Coja și este astăzi senator, membru al PDAR – fiind în același timp contributor principal al revistei Noua Dreaptă, despre care nu se poate spune altceva decât că este o revistă pur fascistă.

Da, așa este. Dar Vatra Românească a însemnat mult mai mult decât Ion Coja. A însemnat, de exemplu, un om ca Radu Ceonțea. și multe alte personalități. Aș putea să vă vorbesc mai pe larg despre Vatra Românească, în contextul evenimentelor de la Tîrgu Mureș din martie 1990. Vatra Românească ne-a putut dezamăgi adesea, datorită accentelor naționaliste, extremiste. Dar, totuși, Vatra Românească nu este un partid politic. Nu sunt un simpatizant, dar dacă aș fi nu văd în asta o rușine, în contextul foarte tragicelor și durelor evenimente de la Tîrgu Mureș din '90. Dacă ar fi să amintim numai de faptul că pe întreg mapamondul, pe toate ecranele de televiziune ale lumii civilizate s-au văzut imaginile în care Mihail Cofariu era lovit, spunându-se că este un maghiar supus bestialității românești. Măcar pentru a repune adevărul în drepturi, Vatra Românească avea rațiunea de a exista.

Despre dl. Ceonțea ați spus că este un personaj cvasi-pozițiv. De ce credeți acest lucru? El a declarat în acel an că fiecare ungur poartă o fringie în buzunar pentru a omori un român. Credeți că și-a schimbat atitudinea?

Nu cunosc această declarație a dumnealui. Nu îl cunosc poziții și atitudini extremiste, ci dimpotrivă, am remarcat de multe ori o atitudine mai degrabă rezonabilă, ratională. Dacă a făcut această declarație, cred că astăzi o regretă. Cel puțin aș sper. Dar eu mă gîndesc la felul cum gîndește și cum se manifestă astăzi ca om politic.

Să admitem că dl. Ceonțea a evoluat, cum probabil că am evoluat cu toții. Însă în legătură cu cazul Cofariu, care a fost reluat și la televiziune în ultimul timp, v-aș întreba numai un singur lucru: credeți că bestialitatea celui care l-a lovit pe Cofariu și care acum a fost condamnat la închisoare este mai mare decât a celui care l-a lovit pe Sütő András? De ce despre această bestialitate nu se vorbește sau se vorbește atât de puțin?

În ce mă privește, am vorbit cu durere despre felul la fel de bestial în care a fost lovit Sütő András. Nu am făcut și nici acum nu fac vreo diferențiere. Istoria va trebui să consemneze totuși, mai devreme sau mai tîrziu, că a existat o indubitatiblă legătură între momentul alegerilor generale din Ungaria și declanșarea acestor evenimente la Tîrgu Mureș. Spun că e indubitatiblă pentru că, iată, campania electorală pe care a cîștiat-o atunci Forumul Democrat Maghiar,

partidul de guvernămînt, a fost o campanie cu foarte puternice accente naționaliste și revisioniste. În interiorul acestei formațiuni politice a existat o aripă ultranationalistă, fascistă, care – trebuie să-mi dai dreptate – a existat și în momentul campaniei electorale din 1990, și care s-a încheiat în 19 martie 1990.

Violențele din '90

D-le Roman, v-aș semnala – poate mai mult pentru informația dvs. – un fapt amuzant. Cu vreo trei săptămîni înainte de evenimentele de la Tîrgu Mureș, noi, cei de la GDS, am primit vizita ministrului de Interne de atunci, dl. Chițac. Văd că zîmbiți. Dar fapt este că era atunci ministru de Interne. Am avut o discuție. Cineva dintr-o l-a întrebat care este situația în Transilvania sub aspectul relațiilor interetnice, deoarece se auzise că spiritele să agite în cîteva zone. Ei bine, dl. Chițac a răspuns (citez, pentru că mi-au rămas fixate în minte aceste vorbe): "Domnilor, vă asigur că niciodată situația nu a fost mai bună în Transilvania decât este astăzi".

Nu mă miră acest răspuns. Această incompetență, această totală impreparare pentru postul pe care îl detineau a fost mai mult decât evidentă în evenimentele din 13-14 iunie 1990. Nu e deci o surpriză.

Pentru că a venit vorba de evenimentele din iunie '90, de la care se împlinesc acum trei ani, de ce ați adoptat atitudini diferite față de cele două mineriale? Gurile rele ar spune că în timpul ultimei ați fost "debarcat" și că astăzi explică atitudinea net ostilă față de ultima mineriadă. Vă pun această întrebare deoarece dvs. ați vizitat Universitatea după devastări, împreună cu ministrul de atunci al Învățămîntului, dl. Mihai Şora, ați văzut bine ce se întîmplase atunci, iar o poziție netă de condamnare a evenimentelor în fața publicului românesc și nu a celui străin ar fi fost folositore.

În stenograma unei ședințe de guvern ce a avut loc imediat după aceste evenimente există consemnată poziția mea, care însemna o condamnare a ceea ce întîmplase, a violențelor și a.m.d. Vă readuc în memorie – sau, dacă nu ați cunoscut-o, vă rog să o acceptați ca atare – că în seara zilei de 15 iunie am dat un interviu în direct postului de televiziune francez TV 5. Acest interviu a fost difuzat a doua zi integral pe postul național de televiziune. Cu alte cuvinte, ceea ce declarasem unui post străin de televiziune am cerut să apară și pe postul românesc de televiziune. și aș putea să vă spun că ziariștii care m-au intervievat – de fapt m-au interrobat – nu au fost deosebiti tandri cu mine.

Totuși, nu vi se pare că ați adoptat atitudini remarcabile de diferite în cele două cazuri?

Cred că nu ar fi locul aici să reiau tot ceea ce am spus într-un interviu pe care de curînd l-am dat ziarului România liberă. Este evident că atitudinile au fost diferite. Dacă ele ar fi fost aceleași, aș fi renunțat la a mai face parte din executiv, aș fi adoptat gîndul pe care l-am avut la un moment dat, cel de a demisiona și de a nu participa în continuare ca membru în guvern după acest eveniment. Nu pot da un răspuns mai categoric, nu pot să nu văd parte rea cu care am rămas pentru că nu am transpus în practică gîndul de a demisiona (mă gîndeam

chiar să ies din viața politică), du cred eu, fără falsă modestie – nu pot să arunc din "copaie" și partea bună.

Ură între foștii "tovărăși de drum"?

Cred că a observat toată lumea că, încă dinainte de alegeri, principala țintă de atac a Puterii și a FDSN-ului este FSN (sau Partidul Democrat), mai degrabă decât PNȚCD și că, în general, ură și înverșunarea Puterii se exercită mai degrabă împotriva dvs. și a partidului dvs. Cum comentați acest lucru?

Aș dori să fac un comentariu, pe care să-l acceptați și să depasionalizați și politic. Ruptura produsă în FSN (și reamintesc că scindarea a avut loc pe fondul unei dezbatări minunat de adevărate, în sensul democratic al cuvintului, încheiată cu vot foarte democratic, o transparență completă) a semnat cu scindarea care a îltîdată și intervenție între stalinism, leninism și opțiunea social-democrată, adică aceea pentru care valorile democrației să mai presus de valorile luptei de clasă. În fond, cred că aceasta a fost deosebirea politică esențială. Cu alte cuvinte, pe zona dezbatării asupra valorilor democrației s-a produs o ruptură între cei pentru care există și cei pentru care nu există o posibilă apropiere între sistemul comunist și sistemul democratic. Această ruptură a condus la înverșunare, pentru că a provenit, din păcate, dintr-un trunchi comun.

Tovărăși de drum...

Trunchiul comun a fost Frontul Salvării Naționale, ca mișcare fără construcție politică, fără construcție umană (în sensul politic al cuvintului) și de aici și faptul că resentimentele au fost extrem de puternice. V-aș sugera să observați totuși că, în afara unor excepții, cei care reprezintă Partidul Democrat (Frontul Salvării Naționale) am plasat critica noastră în planul ideii și am primit ca răspuns (ceea ce era absolut normal și firesc față de caracterul conservator legat de sistemul trecut) atacuri personale.

Credeți că este posibilă o scindare similară în actualul FDSN?

E posibilă, dar de această dată cauza poate fi mai simplă, mai directă. Anume, aceea că, bănuiesc, unii dintre parlamentarii FDSN ar putea să respingă faptul că sint imbarcați într-o corabie care pare tot mai mult să ne ducă spre apele unui fel de Styx – Styx-ul economic românesc, al stării materiale a cetățenilor și, pînă la urmă, Doamne ferește, cel al democrației. Această simplă atitudine realistă ar putea conduce la o diferențiere a pozițiilor membrilor FD-

"O majoritate FSN-FDSN ar însemna să cădem din sublim în ridicol"

În toamnă, după alegeri, au existat propunerile, venite chiar din partea președintelui Iliescu, pentru o formă de coalitie. Aceste negocieri între FDSN și Opoziție eșuind, FDSN a format o coaliție cu partidele extreme și chiar a justificat într-un fel faptul că aceste partide sunt asociate sub o formă sau altă la guvernare prin faptul că Opoziția a refuzat oferta. Credeți că a fost eroare din partea Opoziției atunci?

INTERVIUL SĂPTÂMÎNII

QF

E o imagine care, ca manevră politică, a reușit destul de bine. Dar dvs. negociați aici un element fundamental: acea negociere nu a fost între FDSN și Opoziție, ci între FDSN, PRM, PSM, PUNR pe de o parte și Opoziție pe de altă parte. Cu alte cuvinte, din clipa cind au început aceste negocieri aveam deja de-a face cu situația în care FDSN nu numai că era susținut, dar aspira pozițiile partidelor extremiste. Aceasta este primul element esențial. Al doilea este dat de îngrijorarea exprimată de mine într-o formă foară

împlă: nu se mai poate imagina un guvern care "să ia bocanci în gură" iar celelalte verigi ale Puterii să bată din palme și să nu aibă nici un fel de răspunderi. Condițiile noastre au fost respinse și, în consecință, s-a ajuns – din punctul de vedere al PD (FSN) – la imposibilitatea formării acelei coalitii. E adevarat însă că, cel puțin în acel moment, PNTCD era categoric împotriva formării unui guvern de coalitie. În minte că am discutat cu dl. Coposu unele variante – toate aceste variante au fost făcute publice. În final, ideea că s-ar fi format o majoritate FDSN-FSN însemna să cădem din sublim în ridicol (nu e prima dată cind o spun). Adică nu ne-am separat pentru că, datorită unei conjuncturi de vot, să stergem deosebirile esențiale între ce înseamnă "reformiști" și "conservatori".

Totuși, îmi amintesc că dl. Manolescu a declarat într-un interviu în revista noastră că, în bună măsură, Opoziția a pierdut "pe barba ei". Adică ideea era că s-a cerut prea mult în aceste negocieri. Îmi amintesc că s-au cerut președinții ambelor Camere al Parlamentului – ceea ce, evident, era o concesie pe care FDSN nu se simtea în stare să o facă.

Se discuta despre compoziția Curții Supreme de Justiție, a Curții de Conturi, a statutului Procuraturii, a statutului SRI – deci chestiuni mai importante poate decât cea a președinției celor două Camere.

Dar să presupunem că s-ar pune acum din nou problema unei restructurări a majorității parlamentare. Nu știu dacă v-ați gândit sau nu că Opoziția să adreseze în acest sens o cerere foarte explicită președintelui Iliescu, care, am sentimentul, deține cheia unei astfel de restructurări și o va deține, ne place sau nu (mai degrabă nu), încă trei ani de zile de azi înainte. Dacă aşa se vor întâmpla lucrurile, nu vi se pare că Opoziția se află acum într-o situație mai slabă din acest punct de vedere decât înainte? Pentru că toate aceste organisme – Curtea Supreme, Curtea de Conturi – au fost votate, locurile sunt ocupate, oamenii sunt acolo pe un număr de ani stabilit: sunt funcții care, aparent cel puțin, nu se mai pot negocia.

Din acest punct de vedere, într-adevăr, Opoziția este confruntată cu o situație debilită, dar, pe de altă parte, rezultatele cu adevarat dezastroase ale celor șase luni de guvernare sunt cel mai bun argument pentru a nu mai opera cu jumătate de măsură sau cu societăți mixte, în care un capital e viabil și este minorită de un alt capital, neviabil. Astăzi să mă exprim în termeni economici. Însă aş putea reaminti faptul că la ultima consu-

re a președintelui Iliescu cu diferite partide, înainte ca dl. Văcăroiu să-și prezinte strategia, noi am prezentat în detaliu această chestiune, cu argumente solide – de natură economică, politică –, co-anume ar fi în interesul țării în ce privește imaginea de democratizare, de eliminare a prezenței din majoritate a partidelor extremiste sau de sorginte comunistică. Am constatat că singura atitudine binevoitoare a d-lui Iliescu era cea de a obține din partea noastră un fel de vot "în alb" pentru strategia d-lui Văcăroiu, fără a face vreo referire la programul concret de guvernare.

Acum sesiunea Parlamentului este pe sfârșite. Există o strategie a Opoziției – în particular, a partidului dvs. – pentru toamnă în această privință? Veți face anumite propunerii? Veți încerca să-l convingeți pe președintele Iliescu... sigur, s-ar putea să nu-l convingeți, dar măcar să demonstrați electoratului atitudinea și capacitatea de a încerca ceva? Care este această strategie?

Simpla strategie privitoare la acțiunea politică, nouă cel puțin, nu se pare astăzi insuficientă. Nu asistăm pur și simplu la un declin, la o înrăutățire a stării generale a economiei românești și a populației, la un fenomen care poate fi considerat firesc, în anumite limite, într-o perioadă de tranziție. Asistăm la o gravă destrâmare a sistemului economic, oarecare ar fi el, la o pierdere de sub control a funcționării economiei și finanțelor. În consecință, cele două elemente esențiale, cele două acțiuni fundamentale ale reformei care erau posibile acum șase luni – stabilizarea economică și stoparea inflației – au devenit imposibile.

Să încercați?

Deci o simplă strategie politică mi se pare necesară, dar nu suficientă. Misiunea noastră este foarte dificilă, pentru că noi trebuie să avem nu capacitatea (capacitatea o avem), ci mijloacele prin care să redăm oamenilor obișnuită imaginea că se poate altfel, că se poate mai bine. Această strategie trebuie să o punem la punct. Cum vom putea să ne luptăm cu mașinaria propagandistică la care participă, din păcate, și instituții ale statului, pentru ca oamenii să nu rămână într-o stare de confuzie și de apatie, rezultat al lipsei de speranță și de imagine de alternativă? Asta mi se pare mie și cea mai urgentă acțiune pe care trebuie să o promovăm. Deci aici aveți și răspunsul.

Răspunsul rămâne vag. Aș vrea să știu mai exact.

Dvs. vreți să plăsați chestiunea în termeni puri de alianțe politice, de...

Da. Ce se va întâmpla? Va face Opoziția o propunere fundamentală pe care o va publica? Să se acționează vor avea loc din acest punct de vedere?

Eu doresc acest lucru, și cred că nici nu e posibil altfel să se reușească, atât timp cât nu se regroupează, în plan pragmatic, forțele din opozitie. O asemenea formulă este obligatorie, pentru a relansa dinamica politică. Am văzut în ultimul număr al revistei dvs. un sondaj extrem de interesant, publicat sub semnătura d-lui Pavel Câmpleanu, sondaj care confirmă unele impresii. Anume, că partidele politice nu se bucură aproape de nici un fel de credibilitate, alte instituții (cum ar fi Parlamentul) de asemenea și că tot așa de râu stă și Guvernul. Un guvern care are împotriva sa 85% din cei intervievați este, desigur, un guvern asupra căruia se ridică cele mai grave semne de întrebare. De aceea, soluția nu poate fi decât o nouă dinamică politică. O ofertă politică nu a unui partid, ci a unei regrupări a tuturor forțelor și personalităților reformiste, democratice și luminate.

În legătură cu scandalul pricinuit de interviul dvs. dat publicației Il Gazzettino din Veneția. Ați declarat la un moment dat că veți veni în Parlament și veți cere "să fie pus pe tapet «cazul Roman»" și că veți face niște dezvăluiri.

Așa ceva nu am declarat. Această interpretare, care a fost preluată de presă, m-a dezamăgit. Declarația mea a fost una de simplă demnitate. Am cerut să nu se mușamalizeze acest act anticonstituțional al Guvernului. Deci el este anticonstituțional, dar dezbaterea să aibă loc. Pentru că dacă dezbaterea are într-adevăr loc, atunci pot apărea dezvăluiri și pot fi aduși în sprijinul răspunderii și asumării răspunderii și toți acei care astăzi, în spatele mașinării a majorității (care, din păcate, se confundă în

multe cu mașinăria statului), se pare că nu mai au nici o răspundere pentru atitea și atitea fapte grave și atitea dureri ce apăsă pe memoria naționii. Nu veți găsi acolo nici un fel de afirmație senzatională.

Deci a fost o proastă preluare. De alt-minteri, Guvernul însuși a început să bată în retragere cind și-a dat seama că nu are nimic de cîștigat de aici, ci dimpotrivă.

Declarația mea a fost pentru a nu permite mușamalizarea acestui act anticonstituțional, ci dimpotrivă, dacă această temă a fost lansată, să o tratăm cu toată seriozitatea, să o aducem în dezbaterea întregii națiuni – care înseamnă dezbatere în Parlament –, cu toate consecințele ce pot deurge de aici și fiecare să-și asume răspunderea pentru acele fapte de care poate fi făcută într-adevăr responsabil.

PD (FSN) – o piramidă cu virful în jos

Care este situația în teritoriu a PD (FSN)? Multora ne apare mai degradă că un fel de piramidă cu virful în jos. Aveți o bază suficient de solidă?

Ceea ce pot afirma este că baza noastră după alegerile din '92, și mai ales după ruptura din martie '92, a suferit limpezirile necesare. Cu alte cuvinte, unii care nu ne-au înțeles și nu au acceptat opțiunea noastră au plecat, iar structurile din teritoriu pe care le-am avut, incet-incet, au fost aduse în situația de a fi structurile reprezentative pentru partidul nostru, așa cum este el acum. Nu aș putea afirma însă (și nu am deloc impresa că este un caz izolat) că funcționarea partidului (deci a bazei în teritoriu) este la nivelul așteptărilor și dorințelor noastre. Este un fenomen politic destul de general, firesc în țara noastră, vizibil și în țări cu democrație îndelungată – iată exemplul Partidului Socialist Francuz, care fiind la putere părea a fi un soi de mamut, iar în momentul în care a suferit o gravă infringere electorală s-a fragmentat, au apărut la suprafață multe slăbiciuni tocmai ale organizării sale în teritoriu. Cu alte cuvinte, cred că baza noastră este și rămâne suficient de solidă în măsura în care mesajul politic și partidului nostru este unul solid și credibil. Această corelație mi se pare evidentă. Avem greutăți foarte mari. Avem greutăți din cauza lipsei de fonduri. Lipsa de fonduri face ca una dintre cele mai importante acțiuni interne ale partidului să nu poată fi dusă la bun sfîrșit, adică transmiterea mesajului în teritoriu, contactul cu oamenii... E vorba de lucruri foarte simple: oamenii, pentru a călători și pentru a fi informați, au nevoie de un minimum de unele care, toate, se plătesc. Nu întâmplător cei ce

reprezintă astăzi FDSN au refuzat adoptarea unei legi de organizare a partidelor, care să stabileze care sunt cîile prin care partidele pot fi finanțate, sau care sunt cîile interne considerate legale pentru finanțarea partidelor. Am fost dintr-unul care s-a declarat foarte rezervat în ce privește acceptarea unor legături de susținere fără ca acestea să aibă un caracter transparent și politic foarte clar. Si din acest motiv cred că suntem de multe ori în situația de a nu ne putea face treaba așa cum ar trebui ea să fie făcută la nivelul bazei, la nivelul militanților.

"O privire critică asupra reabilitării memoriei Mareșalului Antonescu cred că lipsește"

Știți, d-le Roman, că în campania electorală din '90 foarte multe femei au ales FSN tocmai pentru dvs. Vă rog să-mi spuneți dacă credeți că în România există o emancipare reală a femeilor.

Dvs. vorbiți de emanciparea femeii! Dacă este vorba de mentalitatea femeii față de statutul său în societate, din acest punct de vedere cred că gradul de emancipare este destul de ridicat. Însă în privința statutului concret al femeii în societate, situația ei este de multe ori dureroasă de dificilă. Sunt conștient de foarte multe dintre poverile și griile pe care le au femeile în România. Situația lor este defavorizată în raport cu cea a bărbatului.

D-le Roman, ați declarat în 1990 revistei Der Spiegel – era vorba despre minorități, despre unguri din Transilvania – că tiganii sunt o populație care nu pot să devină cetățeni normali.

Dacă dvs. cități exact (și bănuiesc că așa este), îmi aduc aminte că a fost o discuție cu ziaristul de la Der Spiegel privitoare la un fenomen general, al comunităților de tigani, și anume trăsătura lor de a fi nomazi. Deci eu m-am referit la faptul că fixarea de bunăvoie a populației, a existenței ei în aceleasi repere cu ale noastre (ceea ce ar fi însemnat normalitate) este de cele mai multe ori imposibil sau, oricum, foarte rară. Dar tot atunci am mai făcut o precizare, și trebuie să conștient că a fost de curind acceptată și formulată ca atare de către un tribunal din Germania. Anume, că gradul de integrare, de inserție socială a tiganilor în România este dacă nu cel mai ridicat, în orice caz unul dintre cele mai ridicate din întreaga Europă. Cu alte cuvinte, conflictele uneori violente care au loc între populația, să zicem, normală (românească sau de altă naționalitate) și comunitățile de tigani sunt pe fondul unor repere de viață extrem de diferite. Aducerea lor – a unora și a altora – către un modus vivendi normal, democratic, tjne de însuși procesul de democratizare.

Credeți că Antonescu trebuie reabilitat sau nu?

Eu nu văd elemente pentru a vorbi dintr-o dată de reabilitare și nu poate fi vorba de o reabilitare. Reabilitare, în sensul termenilor pe care li practică democrația, înseamnă reabilitarea înjustiției. Cineva a făcut un act pentru care a fost judecat, condamnat. Poate urma o reabilitare, considerindu-se că acțiunea de judecată a fost fie excesivă, fie nulă. Antonescu a fost judecat, a fost condamnat la moarte și executat. O reabilitare poate fi făcută dacă se reia tot procesul, se reiau toate procedurile și se constată că au fost lipsuri grave în procedurile respective. Dacă vă referiți însă la reabilitare în sensul reabilitării memoriei Mareșalului Antonescu, o privire critică cred că lipsește.

Acum aveți perspective de a intra în Internaționala Socialistă?

Da. Suntem convins că da.

JOZEF DARSKI

Decomunizarea în Estul Europei (I)

• tranzitia spre capitalismul democratic nu a fost posibila pentru ca schimbarea sistemului au hotarit-o chiar comunistii • ei au hotarit acest lucru descoferind apropiatul colaps al economiei comuniste • in scenariul comunista, opozitia trebuia sa joace un rol decorativ • selectata si condusa de politia secreta • o parte a noii elite politice s-a opus decomunizarii, fie din cauza obligatiilor asumate la "mesele rotunde" cu comunistii, fie din teama ca li s-ar slabii pozitiile • exista si riscul ca personalitati ale opozitiei sa fie expuse ca agenti sau colaboratori • de aici se ajunge insa pana la controlul nomenclaturii asupra pielei negre de arme • deciziile importante se iau in centre de putere, nu in mod democratic •

Caderea comunismului in fostul imperiu sovietic nu a insemmnat tranzitia imediată spre capitalismul democratic din mai multe motive: unul dintre ele este faptul ca înși comunistii au hotărât schimbarea sistemului. Ei au realizat că incapacitatea conducerii comuniste ducea la colapsul inevitabil și le amenință existența. În cele mai multe țări din fostul imperiu sovietic, opozitia - dacă există - jucau un rol decorativ în scenariul comunistilor. Este deosebit de important să se stabilească rolul fostei nomenclaturi în noul sistem, ca și puterea ei actuală și privilegiile obținute (deși a limita puterea nomenclaturii ar contraveni normelor și principiilor democratice). Pentru că au putut călăuzi procesul tranzitiei pornind de la vechiul sistem, comunistii au fost capabili să-și apere pozitiile privilegiate în orice nou sistem. Într-adevăr, o semnificativă proporție a fostei nomenclaturi a devenit ea însăși principalul motor al reformei, ca și principalul beneficiar al restructurării sistemului.

În aceste țări, politia secreta a incercat să ghideze procesul tranzitiei prin crearea și selectarea unei opozitii care să se poată manifesta ca partener al comunităților transformaționale. Bineînțeles că asta nu înseamnă că nu au existat forțe democratice autentice. În cadrul opozitiei, ideile democratice erau aplicate în ciuda lipsei structurilor sociale democratice, și asta a ajutat la dezvoltarea opozitiei. Mai mult, în fiecare țară potențialul opozitiei a crescut odată cu procesul de schimbare. Cu cît opozitia creștea, cererile ei determinau modul de transformare a sistemului - după condițiile dictate de structura puterii comuniste sau după principii mai democratice, care să asigure o adevarată trecere spre capitalism.

În fostele republici sovietice, cu excepția poate a republicilor baltice și a Ucrainei de Vest, popoarele erau atât de slăbite după 70 de ani de comunism încât nu au fost capabile să actioneze ca forțe

determinante în spatele transferului de putere. Schimbarea a fost lăsată în seama comunităților de tip vechi sau a nomenclaturii luminate. Primul grup era format în special din funcționari ai serviciilor secrete și structurilor de partid care avuaseră contacte puține cu Vestul. Al doilea grup era format din agenti ai serviciilor secrete militare (GRU), funcționari KGB activi în spionajul împotriva Vestului, tehnocrati și alti specialisti familiarizați cu țările apusene. În țările satelite ale imperiului sovietic, primul grup a fost înălțurat mai ușor, în special cind a apărut Gorbaciov și a înlocuit protectorii grupului de la Kremlin.

Țările satelite - mai ales Polonia, Ungaria și Republica Cehă - aveau grupei sociale care, în oarecare măsură, puteau să acioneze în direcția transformării spre capitalism. În întreaga Uniune Sovietică nu a apărut însă nici un grup social care să-și asume acest rol, în afară nomenclaturii luminate. În interiorul structurii puterii rusești a apărut un conflict între cei care susțineau privatizarea (deși sub conducerea nomenclaturii) și apărătorii economiei socialiste sau planificate. Totuși, în fostele state satelite, nici un grup nu a apărăt vechiul sistem și conflictul a apărut numai asupra problemei stabilirii celor care vor pune bazele capitalismului - nomenclatura în colaborare cu un grup de elită al opozitiei sau întreaga nație. Cu alte cuvinte, va crea capitalismul o nouă oligarchie financiară sau va fi mai deschis și divers?

Nu este surprinzător atunci faptul că decomunizarea nu a devenit o soluție reală în fosta Uniune Sovietică, exceptând republicile baltice, într-o manieră lipsită de energie în Estonia și Letonia.

În țările comuniste, forțele opozitiei, dacă existau, nu erau în poziția de a înălța comunismul. Puteau numai să accelereze ritmul și să modifice cursul transformărilor deja asumate de partea "luminată" a structurii puterii. Vestul a susținut cel de-al doilea grup, convins că numai acțiunile acestuia puteau schim-

ba sistemul. Politicienii din Vest cunoșteau personal elita puterii, investiseră mult în dezvoltarea ei (prin burse, mai ales în Statele Unite) și credeau în convertirea la formulele vestice.

În fostele state satelite a urmat o a doua etapă în transformarea sistemului, după ținerea de alegeri libere. O parte din noua elită politică - aleasă în structurile democratice - voia să renunțe la cursul anterior lent de schimbare și să elibereze statul și economia de controlul fostei nomenclaturi. În acest scop, ei au încercat să creeze viață politică și economică de controlul colaboratorilor secreti ai poliției, din serviciile naționale și din cele sovietice, GRU și KGB. Pentru a-și realiza telul, o parte din politicieni au pledat pentru o serie de acțiuni (dintre care unele au fost realizate) sub titlu generic de decomunizare. Persoane din noua clasă de conducere, cu orientări de stingă în special, s-au opus unor asemenea acțiuni, parte din cauza obligatiilor asumate în cadrul acordurilor de la "mesele rotunde" cu comunistii, parte datorită temerilor că decomunizarea le-ar afecta pozitiile din moment ce orice dezvoltare privind planul infiltrării poliției în inteligenția opozitiei ar slabii puternic poziția tradițională, dominantă a intelectualilor și instituțiilor lor în Europa Centrală și de Est.

Sușinătorii decomunizării argumentează acțiunea comparând-o cu de-nazificarea. După cel de-al doilea război mondial a fost considerată necesară epurarea guvernelor de subordonătă ca Laval sau Quisling și s-a considerat că fostii funcționari ai Gestapo-ului nu pot fi membri ai noilor servicii secrete ori ai poliției, nici nu pot deveni parlamentari sau membri ai Cabinetului german.

Oponenții decomunizării susțin că fascismul a fost mai rău decât comunismul pentru că cel din urmă nu a recurs, în ultimele faze, la represii semnificative sau la violență. Si pentru că înși comunității au renunțat la putere, faptul că au păstrat anumite privilegii economice trebuie considerat o recompensă cinstită pentru o transformare pașnică. În plus, se afirmă că interzicerea accesului la poziții înalte în stat a ofițerilor serviciilor secrete și a fostilor agenți KGB sau CPSU ar viola drepturile lor civile și umane. Grupurile care au participat la preluarea puterii de la comuniști s-au temut că acordurile secrete făcute pentru toleranță și recompensă vor fi date la iveau și unele dintre personalitățile opozitiei vor fi expuse ca agenti sau colaboratori.

Inițiatorii din opozitie și transformărilor politice ale sistemului au adoptat aceleasi metode ca și nomenclatura pentru a obține bunăstarea națională. Într-adevăr, acesta este poate adevaratul motiv al poliției împăciutoare a unei părți semnificative a opozitiei intelectuale față de comunității transformate în capitaliști. Uniunea Democrată și chiar Liberalii din Polonia, ca și aproape toate partidele politice din Ungaria, afirmă că peste douăzeci de ani nimănui

nu-și va mai aminti că nomenclatura postcomunistă a format nucleul aparției economiilor capitaliste.

Adeptii decomunizării susțin că asemenea aranjamente blochează dezvoltarea bazelor sănătoase ale economiei de piată și restaură ineficiența și corupția. De exemplu, în Polonia, băncile sunt 80% controlate de fostă nomenclatură și dă credite și împrumuturi mai ales partenerilor din nomenclatură, având astfel acoperirea pentru a transfera bani către ei însăși și conducerea băncii, după care declară faliment. Asemenea falimente - deși fraude și amenințări la adresa legitimității sistemului bancar - nu sunt considerate crimi și sunt tolerate de autorități. La fel, întreprinderile de stat posedate sau dominate de nomenclatura pot da faliment în propriul profit. În Ungaria, asemenea corporații au fost chiar considerate baze legitime pentru a întemeia o economie capitalistă. Din păcate, bunurile naționale obținute pe aceste căi sunt de obicei epuizate sau transferate în străinătate. În postcomunism, clica nomenclaturistă împreună cu noii veniți la putere politicii preiau bunurile naționale prin aranjamente mafioase și devin astfel noua elită financiară a țării. (De aici mai apare o problemă: controlul nomenclaturii asupra pielei negre de arme.) Leszek Balcerowicz, arhitectul modelului de privatizare în Polonia, susține că deoarece programul lui asigură noi poziții privilegiate fostei clase privilegiate, acesta nu se opune reformelor economice. Astfel, nomenclatura și funcționarii poliției secrete sunt implicați în transferul bunurilor naționale. Prețul este plătit de întreaga societate, al cărei standard de viață a scăzut și ale cărei servicii sociale au fost reduse.

Noua structură mafiotă, compusă din fosti funcționari ai serviciilor speciale și agentii lor, este independentă de vechiul centru imperial. În schimb, ia forma unui nou stat în stat, capabil să-și controleze propria existență. Rezultatul nu este un capitalism democratic, ci postcomunism, comparabil cu situația statelor latino-americane care mențin un sistem economic ineficient și diviziuni sociale. Seamănă și cu Italia, unde corupția și mafia stau la baza puterii. Sistemul care rezultă pare a fi o democrație cu economie liberă de piată, dar deciziile importante se iau în afara parțialului, în centre de putere dincolo de controlul public. Opinia publică nu există.

Apărătorii decomunizării spun că fostii colaboratori ai poliției comuniste, dacă rămân anonimi și ajung în poziții finale în administrație sau economie, pot fi sănătați de foștilor lor șefi, de lumea interlopă sau de serviciile secrete care au acces la documente compromisatoare. (E plauzibil că mare parte din documente au fost reținute la Moscova.)

Oponenții decomunizării pretind că o colaborare cu serviciile secrete nu este un act deconsonant și că aceste servicii nu sunt obligatoriu subordonate KGB-ului. Ei susțin că de multe ori colaboratorii au jucat un rol pozitiv și demascarea lor ar face mai mult rău decât bine. Este imposibil de dezvăluit întregul adevar, afirmă ei, și este suficient ca Ministerul de Interni să păstreze dosarele politicienilor care au fost agenti, fără ca informația să fie accesibilă publicului. În Republica Cehă a fost publicată o listă întreagă a foștilor StB (securitatea) colaboratori, în Polonia aceste materiale sunt considerate secret de stat. Ministerul de Interni refuză să dea informații care să confirme sau infirme zvonurile sau procesele de calomnie. În Bulgaria a fost adoptată o lege care pedepsește dezvăluirea colaboratorilor secreti ai fostelor forțe de securitate. Dar în Polonia, această politică a fost zdruncinată cind președintele republicii a vrut să compromită anumite persoane din guvern.

Traducere de CLARA POPESCU

**PRIMUL FESTIVAL INTERNATIONAL DE PERFORMANTE "ZONA EUROPA DE EST"
TIMIȘOARA, MUZEUL DE ARTĂ 1-6 IUNIE 1993**

"HELLO! HELLO!
MĂ AUZI?
IȚI VORBESC!
ASCULTĂ-MĂ!
MĂ AUZI? HELLO!
HELLO!"
închis într-o cușcă
metalică amplasată în
spațiul deschis din
fața Muzeului de
Artă, artistul român
Teodor Graur
"vorbește" cu
EUROPA. Din cind în
cind, schimbă
frecvențele la un
aparat de radio, care
emite netulburat
programe occidentale.
De o ironie săuoasă,
performanța lui Graur
prezintă dur și crud
necomunicarea Est-Vest.
"MĂ AUZI?
HELLO! HELLO!"

ALICE VOINESCU

“Pînă și în revoluție am rămas superficiali...”

II

Fragmente inedite din Jurnal (1940–1947)

29 iunie 1940

Zile de dezolare. Se fringe inima la zvonurile exodului. (...) Nu zic că se poate evita catastrofa – dar pretind că, știindu-se de mai multe săptămâni, trebuie retras de acolo oameni, arme, bunuri! Cum pot să susțin că a fost bine să nu previi populația? Cum se poate scuza bizantinismul și compromisul? Am constatat cu durere că e metoda curentă la noi. Cum să nădădim în altfel de conducător? Pretutindeni egoism *jouisseur*, lipsa simțului de datorie. Mă înșir gindindu-mă cîte discursuri au fost tînute în această pără fără să se fi contracat realitatea. Dacă se știa că nu putem tîne Basarabia, atunci de ce repetatele proclamări de voîntă puternică etc., etc. Nu ne cunoaștem, trăim pe creditul ce ne facem singuri. Mă ingrozesc că suntem de exclusiv verbal. (...) Ce fel de “lecție de patriotism” se mai poate face azi după cedarea atât de usoară, fără protestare, a altor frăți? Mă înșir la gindul că aș putea înghiții fără să intrerup cu indignare sărurile de vorbe goale cu care se îndoapă tineretul. Un act, un gest de protestare schimbă totul – nu politicește, ci moralmente. Ne-am supus și atât tot. De ce? De intelectu? Vorbă să fie! De frică – nu doar pentru cei ce intrau în foc – dar pentru noi cei ce nu riscam decât bombardamentul. E mai comod, firesc, pentru mine să scriu acum în pat, decât ar fi fost să fiu refugiată într-o pivniță – dar o-s-o plătim. La veulea se paye atât de indivizi ca și de colectivități. Această mare nenorocire ce ne-a lovit mă săcăt să mă pipăpe dinăuntru fără cruce. Am o singură consolare: mă simt atât de legată de poporul întreg incit habar nu mai am de caste și clase. Dacă cuvintul de “revoluționar” n-ar cuprinde în el atât negativitate, aș scrie că sunt revoluționar. Dar detest violența chiar în reforme. Acestea nu pot fi bune decât cind sunt gindite și răsgândite. Dreptatea popoarelor? Cine o mai cere, necum cine o mai garantează? Nu o mai cere nimenei – asta e durerea. (...)

Evit lumea din pricina discuțiilor zadarnice. Nu e suficient să convingi cu argumente – trebuie conversații. Ce ne rezervă viitorul? Mulți cred că nemții sunt singura noastră scăpare. Se amâgesc încă. Ei nu ne vor ajuta cu nimic, dacă pot să profite o-s-o făcă, dar ajutor nu vor da. Trebuie, de altfel, să ne disprezuiască tare. Nu ne putem salva decât noi, riscând o faptă – poate pe cea a impăcării cu vecinii, amputându-ne singuri ce au lăsat din lăcomie? Dar pe ajutorul nimănui nu mai putem conta. Speram să învingă Anglia – dar de azi sper altceva: pacea grabnică, ca să se apere Europa întreagă împotriva bolșevismului rusesc. Căt necazul și ura pe nemți și atât de mare, mintea calmă nu admite pedeapsa unui popor cu riscul întregii (sale) culturi. Prefer să-l iert ca să scap cultura Bolșevismul francez, englez și neamț vor fi altceva decât cel rusesc – dar al nostru? Doamne, mai scăpa-ne, mai dă-ne răgaz să ne vie mintea la cap și sufletul să ne invie adeverat, nu numai în vorbe goale! (...)

31 august 1940

Ne-au lăsat Ardealul! Blestem din toată ființa mea – din trup pînă în cugetul cel mai clar de care sunt în stare – blestem pe faimoșii arbitri! Pe unguri nu-i urăsc cum li urăse pe italienii mîrșavii, feloni, scrisoși și pe nemți brutalii și pungași – doi hoti de codru ajunși judecători! Doamne, cum pot să răzbuz? Simt – stiu că răzbunarea Ta e pe aproape. Am pîns, am urlat, m-am jelt. (...) Tigri și hienele sunt rușinea animălității. Nemții și italienii sunt rușinea omenirii civilizate. Căt despre nenorocul de popor rus, ce să spun? Nu-l pot ură, mi-e milă de el. Ungurilor le doresc să cunoască și ei cizma nemtească și unghile falșilor de macaronari – să inteleagă! Într-o zi căt au pierdut pierzind o bună înțelegere românească. Dar pe românii care primesc cu lăsatită și cu prea usoară resemnare această nenorocire li disprezuesc. Doamne, nu ne lăsa!

6 septembrie 1940

(...) Sunt tristă adinc. Am văzut convoiul acelor manifestanți – numai capete încuritate și mutre rele – nimic din elanul constructiv al tinereturii. M-am înșirat la gindul că aceștia ar putea conduce țara! Popii printre ei, cîndin versuri pline de ură împotriva ovrelor! Cătă inconștien-

19 mai 1941

Parastasul domnului Iorga a fost ca o sărbătoare națională, dar încă o dată m-am convins că trăim totul superficial. Tinuta mondenă – mai ales la Academie – da un ton de mediocritate și maimuțăreală unei ședințe solemnă între toate. Motru – ambiguu. Băcescu – plin de suflet și de dragoste, dar monoton. Cred că nimenei decît N. Iorga putea să vorbească de el însuși – sau Ioan Cantacuzino, sau Ionel Brătianu. Trebuia tonul amplu al sufletului echivalent. Scaunul ampliu, împodobit cu tricolorul și florile din fată, parcă singur umplea incinta. Prezența Regelui, desigur și atât de tinăr, da prestigiul ceasului. Nu știu de ce, exceptind pe Enescu, care făcea figură cu totul deosebită, toți ceilalți păreau stinși, mici, măruncă – un seul être manquait et la salle était dépeuplée!

15 noiembrie 1941

(...) Ascultam discursul lui Ică (Antonescu) către studenți! Păcat de el că s-a stricat la cap. Are talent, dar sună totul a gol și chiar cind, poate, e sincer, e atât de lipsit de simplicitate, atât de ridicol retoric încât te dezgustă. Dacă și acum mai sunt vremuri de retorism! Se gargarisește cu “veșnic” parcă veșnicia ar fi a lor! Îmi vine să-i scriu să fie mai modest căci “*T'avenir est à Dieu*”. “*L'avenir n'est à personne/Sire, l'avenir est à Dieu* / à chaque heure qui sonne/ tout ici nous dit adieu!” Oare nu o simt sau ne cred idiota pe ceilalți? Să de ce ură, pe care nu o pot stăpini, împotriva trecutului! Pentru ce trage în Armand Călinescu? Ei nu au făcut mult mai rău față de tineret? Aceia lăsăt ce au făcut și ei și din aceeași nevoie de apărare. Dar nu îi e rușine lui Ică să-si înceapă discursul cu “dragii mei dragi” – cochetind cu legionarii, mai de frică, mai de ambicie, mai de știu eu ce sentiment? E dezgustător ce se întimplă în țara asta! Dacă Antonescu permite ce permite și că nu e omul “de cremene și fulger”. Ce gargariseli, Doamne, “single luminos al spiritualității române”, “Regele este lacrima de bucurie din geana suferinței noastre” etc. !!! Să țăsta și profesor de drept! Doamne, mai fie-ți milă și de noi. Acum se interzice “muzica ne-ariană”. Sunt nebuni de ură și prostie. Dar atunci să desfășureze Psalmirea și Evanghelia și înmormântă bisericii din secolul VI, scrise de un călugăr “ne-arian”, care a fost un sfînt ortodox (Romanos Melodul, probabil – n. red.). Nu mai vorbesc de Mendelsohn, de Stravinski și căci pe care nu-i știu, ce să mai spun de justificarea pumnului și a cotropirilor sub cuvintul “dreptul popoarelor puternice”. Minca-vă molile, barbari nărozi, răi și cruzi! Omoritori de spirit, care să credă Constructori de neamuri și nu sănătățile de instrumente – coade de topor ale cutropitorilor. Ei vor avea să plătească în fața lui Dumnezeu. (...)

Am, încă, un atât de adinc dispreț în suflet încit nu mai am, ca altădată, puterea să protestez. Ar fi atât de zadarnic! Au pus brutele înnebunite mină pe puterea lumii. Ce poarte omul de treabă să facă? Rezistență intimă. Restul îl achită Dumnezeu. Lui m-am încredințat. Plata Lui vine mai tîrziu sau mai devreme. A plătit regele Carol încăpătarea nenorocită, au plătit legionarii lubirea lor de sine și de bani – vor plăti și țăstău ambiciozii oarbe și plină de ură. Totul la timpul său. Mă întreb, poate, de ce cer această răspălată, de ce nu mă rog mai bine pentru ei. Mă rog să se dezmeticiască, dar dacă nu vor, dorește o lecție ecclatantă pentru cei care dărâmă totul numai din invidie, numai ca să creă prostii că lumea începe cu ei. Reformator? Pentru asta ar trebui să fie splendid de curăț – și nu sunt!

29 august 1944

10 dimineață. Rușii trec prin Șoseaua Colentina în București.

Dragule (Stefo Voinescu, soțul mort, n. red.), iată că a sosit și ziua asta. Totul se prezintă contrar de cum socoteam. Vream să fiu în București cind vor intra rușii acolo, noi sămăni liniștiți la țară. Socoteam că nemții se vor retrage liniștiți – și ei ne-au prăpădit Bucureștiul! *L'homme propose et Dieu dispose*. Nu mai fac nici un plan, nu-mi mai permit de acum înainte nici o părere. “E bietul om sub vremi!” Trăim acum un ceas decisiv în istoria noastră. Cum îl trăim? Fiecare preocupat de micle lui interes și necazuri. Nu simt la nimeni – poate doar la Mimy – grija de viitorul colectiv. Îmi fac un examen de conștiință: afară de viețile oamenilor dragi și de soarta Europei în care, firește, centrul și pentru mine înrăușoarea noastră și Franța, m-am detășat complet de tot. Mulțumesc lui Dumnezeu, pentru casa ce e încă intactă, dar ieri renunțase la tot. Zilele de groază de la 24-27 august m-au tămaduit pînă și de singura nevoie reală ce o am de un colțisor al meu – sănătatea și pasăre călătoare.

(...) Mă simt foarte româncă, dar din teapa celor din trecut – omeni și moșteni și doritori de o Europă mai reală, mai unită, mai bună. O aştepț această

europă. Simt că îmi crește curajul și pofta de viață cind mă gîndesc la ea. Fără pașapoarte, aceeași monedă, colaborare cinstită între neamuri suverane la ele acasă. Oameni liberi, legați de propria lor conștiință și de dragostea de om și de credință în Dumnezeu! O europă creștină, plină de încredere, de bucurie, de bunăvoie și de dragoste de Dumnezeu! Atunci ne vom iubi și între noi. Zboară aeroplane – nu știu ale cui sunt. Aș vrea să fie celul liber – al tuturor – să nu se mai bată nimenei. Cum doresc pacea! Mă doare inima pentru fericire om care moare în război. (...)

15 septembrie 1944

Dragule, azi e o zi ingrozitoare – cred că am atins culmea deznașdejdi spirituale. Cind ai plecat tu, era suferință personală, deznașdejde a sufletului și a trupului meu – azi s-a deznașdejduit spiritul din mine în fața slaviei ce așteaptă bietul nostru popor! Condițiile armistițiului sunt groaznic de grele. Știu că jafurile săvârșite în Rusia de armata noastră au întrecut imaginația noastră, știu că politica noastră a fost nefastă – dar de la americani care luptă “pentru libertate și dreptate” așteptăm o intervenție. Ne-ai lăsat în plată dușmanului lezat! Ce mai putem spera? Eu, una, nu mai am nici o nădejde în popoarele zise democratice sau altfel, de vreme ce sunt mari. Toți sunt la fel de egoiști, îngimnați și cruci. Cum am blestemat pe nemți și Dumnezeu mi-a auzit glasul, am blestemat azi pe toate popoarele mari, afară de francezi, să simtă și ei amarul nostru. Știu că va veni ziua răspălatei divine. Eu nu voi mai apăca zi semină în nenorocita noastră țară – vom fi robii celor puternici. Dar Dumnezeu și mai puternic ca toti. El să le plătească tuturor după inima lor nemiloasă și perfidă. Sunt dezgustător de tot ce e omenești! Fericie de voi care sunteți liberi. Am făcut păcat mare azi – știu – aș fi vrut să mă sinucid. Dar nici măcar libertatea asta nu o mai am, fiind creștină. Ce greu ne încerci Tu, Doamne! Ce duretor e, ne iezi din miini pînă și posesiunile cele mai ideale – pînă și credința în valori omenești. Dar ști că răști să ne zvîrni în nihilism! Nu Te juca așa cu biete creative! Tale care nu Te-ai supărat ca altii mai cruci, mai răi, mai minciinoși și cărora Le dai puterea! Păcătuiesc că judecă – poate – dar Tu mi-ai dat judecata și nu o pot falsifica. (...)

30 decembrie 1947

Dragoste, astăzi e cea mai tristă zi după cea din 8 octombrie 1940 cind ai plecat tu. Am urmat, m-am zbătut ca un miel în gura lupului – am blestemat, am urăt. Acum m-am linștit. Dar acum începe drama sufletului. Regele Mihai va fi punte fericit – să-i dea Domnul toate bucuriile cele mari, cele bune, să-l binecuvinteze în toate și pe poporul lui și să-l țină în dreptate și virtute pînă îl va salva. Nu pot, nu vreau să cred că acesta e finalul tragediei începută în 1940. Copilul acesta a fost prea brav, prea eroic pentru a merită o soartă rea. El e mai fericit acum, dar biata țară! Să ei nu poate fi fericiti fără să-si împlinită datoria către ea. Oare intrucât stînjenea el “progresismul” poporului român? Oare un rege constituțional ca el se opunea regimului democratic? Sîntem un popor laș – ar fi trebuit să iasă azi sau mileni (vom vedea) mii de oameni să protesteze.

E drept că a abdicat de bunăvoie. Oare? Oare de la el a pornit sau a fost pus în față unui fapt împlinit? Oare nu i-au pus textul în față și l-au amenințat cu pierzarea țării, dacă nu îscălește? Nu știu nimic sigur, istoria ne va dezlăsuji. Simt că nu pot gîndi îmi flutură gindul, îmi e capul greu. Am senzația că totul e ireal. Aștept să mă limpezesc în somn. Dragul de Mihai, dragul de Regele nostru pînă voi mori! Ce viață zhuciumă! Detronat o dată, de tătășu, pleacă iar – de data asta din țară. Poate că are și el dreptul să trăiască odată liber și fericit. E prima dată! Cine va fi hotărît această lovitură de stat? Ce parlament criminal și cel de aici, care vine în țară! Căci nu Regele îl stă în cale pentru suveranitatea țării, ci pentru alienarea acestei suveranități. Dacă i-aș crede în stare de patriotism, aș ierta – dar cei care au pus-o la cale nu sunt liberi, sunt în soldă străină. (...)

N-am mizericordie azi în mine, nu știu că mă va ține. Azi încă spuneam că aș salva pe oricine, chiar și pe un rus în caz de pericol, nu admitteam pedeapsa cu moarte, a nimănui. Dar acum cer lui Dumnezeu să pedepsească ingrozitor pe toti cei care au trădat țara. Or fi fiind și unii sinceri care cred că așa e bine – pentru ei cer mila lui Dumnezeu – dar pentru cei care fără convingere, de frică și din interes au trădat, toate blestemele din Vechiul Testament peste ei! (...)

Selectia și transcrierea textelor:
ANDREI CORNEA, LUCIA CORNEA

G. HORTOPAN

Un mod de a privi reforma

Structura economică veche, conservată și în ultimii trei ani, se poate schița după cum urmează: întreaga economie este împărțită în felii, fiecare minister (acum departament) primește o felie.

În mod invariabil, ministerului săi sunt repartizate întreprinderi industriale, un institut de proiectare, unul de cercetare, un mic laborator de omologare și eventual o facultate pe care o patronizează. De calitatea produselor fabricate este răspunzător ministerul care dirijează producția.

Toate minisiterile economice (departamentele) sunt coordonate de un superminister (al industriilor). Între minisiteri există perechi separatori, în sensul că deciziile se iau numai între omologii de la vîrf. Între ramurile industriale și între industrie și universități tehnice nu există feed-back. Reglajele se realizează prin acte de voluntariat. Controlul calității, atât pentru produsele interne cât și pentru cele care provin din exterior, lasă de dorit.

Oficiul Român pentru Standardizare nu își poate îndeplini misiunea din cauza lipsei de laboratoare proprii, în care să fie omologate mai ales materialele care se folosesc direct sau care intră în structura unor subansambluri sau produse finite.

Observind cu atenție ce se întâmplă în jurul nostru și cunoșcând propriile realități, se pare că restructurarea, care să asigure reforma, depinde în mare măsură de:

- existența unui eficient Institut Național de Standardizare;

- sistemul educațional tehnic, superior, diversificat atât spre aplicații industriale, cât și spre analiza și sinteza sistemelor industriale;

- o coordonare ratională a activității de cercetare științifică.

1. Institutul Național de Standardizare. Standardele de stat actuale sunt elaborate prin trimitere la specialisti din unitățile de producție, cercetare, învățămînt. Standardul elaborat apare, în final, drept o compilare formală a standardelor străine. Răspunderea întocmirii lucrării rămîne difuză. După modelul "National Bureau of Standards" din Statele Unite ale Americii, ca și după alte practici, următoarele laboratoare de studii și măsurători ar intra în componența Institutului Național:

a) Laboratoare de metrologie. Acestea disponă de facilități de măsurare a mărimilor fizice și chimice, dețin etaloanele de mărimi și oferă servicii de studii și cercetare în domeniul metrologic, atât cu caracter public cât și particular. Elaborează și reîmprospătează standardele de stat din domeniul metrologic.

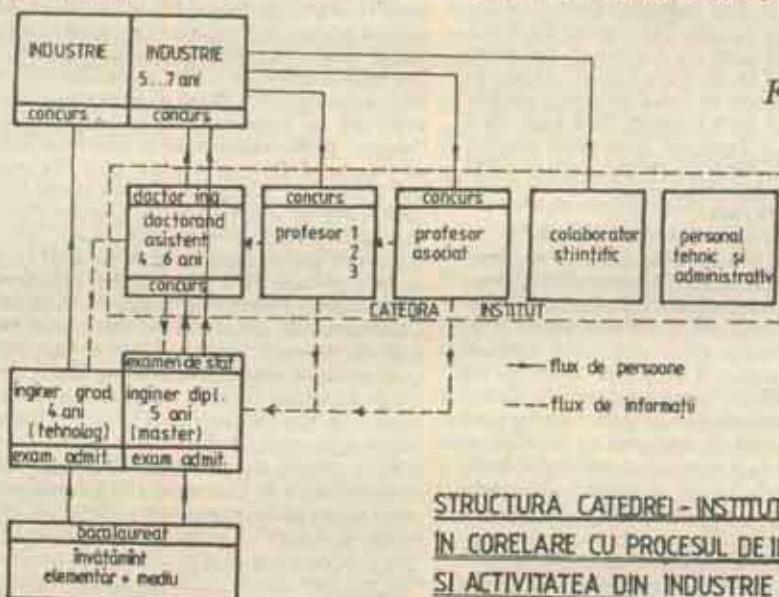
b) Laboratoare tehnologice. Această categorie de laboratoare este destinată omologării produselor fabricate și răspunde cerințelor publice și particulare. Laboratoarele sunt grupate în secții specializate din domeniile electronică, electrotehnică, construcții de mașini, construcții civile, inginerie chimică. Specialistii întreprind studii asupra produselor și elaborează standardele de stat corespunzătoare.

c) Laboratoare de informatică. În aceste laboratoare specialistii dezvoltă știința programării și aplicațiile ei în tehnologie și alte ramuri ale economiei. Elaborează sistemul informational public și elaborează standardele de stat corespunzătoare.

d) Laboratoare pentru știință materialelor. Secțiile acestei categorii de laboratoare corespund domeniilor: materiale anorganice, polimeri, metalurgie, rezistență materialelor, radiativ (a reactorelor). Specialistii acestor laboratoare elaborează, pe baza studiilor și cercetărilor, standardele de stat corespunzătoare.

Salvarea actualelor institute de cercetare departamentale, în sensul folosirii rationale a bazei materiale (multă, putină, cît este) și al valorificării potențialului științific. Încă semnificativ, este posibilă prin rapida conversie a acestor institute în puternice laboratoare de studii și cercetare care să servească la verificarea riguroasă a materialelor și produselor industriale.

2. Sistemul educațional tehnic, superior. Lacunele acestui sistem, în momentul de față, pot fi schițate după cum urmează:

sușescă atât fizica proceselor tehnologice, cât și tehnica computerizată a metodelor de proiectare pentru componentele

unui sistem.

Ideea vehiculată acum, ca învățămîntul tehnic superior să fie construit după modelul literei grecești Y, cu doi ani în comun urmati, pentru cei "slabi" de un an și jumătate, iar pentru cei "buni" de încă trei ani, reprezentă o speculație biocratică fără fundament rațional.

În Fig. 1 se prezintă o schiță privind interacțiunea (feed-back) școală-industria, fluxurile de persoane și informații, ca și departajarea între cele două categorii de învățămînt științific.

Fig. 1

STRUCTURA CATEDREI - INSTITUT IN CORELARE CU PROCESUL DE INVĂȚAMÎNT SI ACTIVITATEA DIN INDUSTRIE

3. Coordonarea activității de cercetare.

În principiu, fiecare întreprindere industrială mai mare, indiferent dacă este de stat sau privată, dispune de servicii de proiectare și cercetare proprii, pe care le dimensionează la cerințele producției. De asemenea, mai multe întreprinderi cu profile înrudite pot subvenționa un institut de cercetare. Si alte combinații pot fi realizate cu influx de activitate de cercetare din exteriorul întreprinderii. Activitatea de coordonare în cazurile menționate revine direct întreprinderilor în cauză.

Rămîn cel puțin trei cazuri în care activitatea de cercetare nu se poate desfășura eficient fără o coordonare a

mijloacelor materiale și a potențialului intelectual, anume:

- activitatea de cercetare din unitățile de învățămînt superior;
- depășirea posibilităților de rezolvare a unei teme de mare importanță în cadrul unei întreprinderi sau grup de întreprinderi;
- activitatea de cercetare în instituțiile centrale.

Înainte de a descrie specificul acestor cazuri, este de menționat că în Statele Unite și Germania aproximativ 50% din cheltuielile de cercetare provin de la buget. Apare astfel necesitatea unui organ coordonator, care poate fi numit și minister. Aceasta îndeplinește funcția de catalizator, în sensul că rolul său este de a colecta propunerile de teme de cercetare, de a selecta un corp de referenți de specialitate dintre profesorii universitari, de a stringe fondurile necesare soluționării temelor acceptate. Acceptarea unei teme la cererea unei universități, a unui institut central sau chiar a unei întreprinderi (care nu dispune decit parțial de fondurile necesare rezolvării temei) se face pe baza întocmirei de către solicitant a unui memorandum care este trimis referenților spre a analiza oportunitatea rezolvării temei.

În Fig. 2 este prezentată o schemă a fluxului informațional privind o propunere, de altfel acceptată în unele state, de coordonare a activității de cercetare științifică.

4. Concluzii. Reforma economică presupune o prealabilă restructurare de mentalitate și una organizatorică. Mental, accentul se punte pe calitatea produselor manufacurate, ceea ce reclamă o activitate de studiu, cercetare, proiectare de mare amprentă. Coordonător, sănătatea structurii organizatorice: Institutul Național de Standardizare (dotat cu laboratoare proprii), școlile de ingineri pentru aplicații (cu durată de patru ani), ameliorarea (prin promovarea cercetării și împresăptarea cercetătorilor asistenti) actualelor școli de cinci ani, un coordonator eficient al activității de cercetare și dezvoltare. Este momentul să se renunță la experiențe de tipul "subingineri" și "colegii". Școala românească științifică de cinci ani este bine apreciată în state cu tradiție industrială și nu există motive de a o distrugă prin lozinca învățămîntului "deschis".

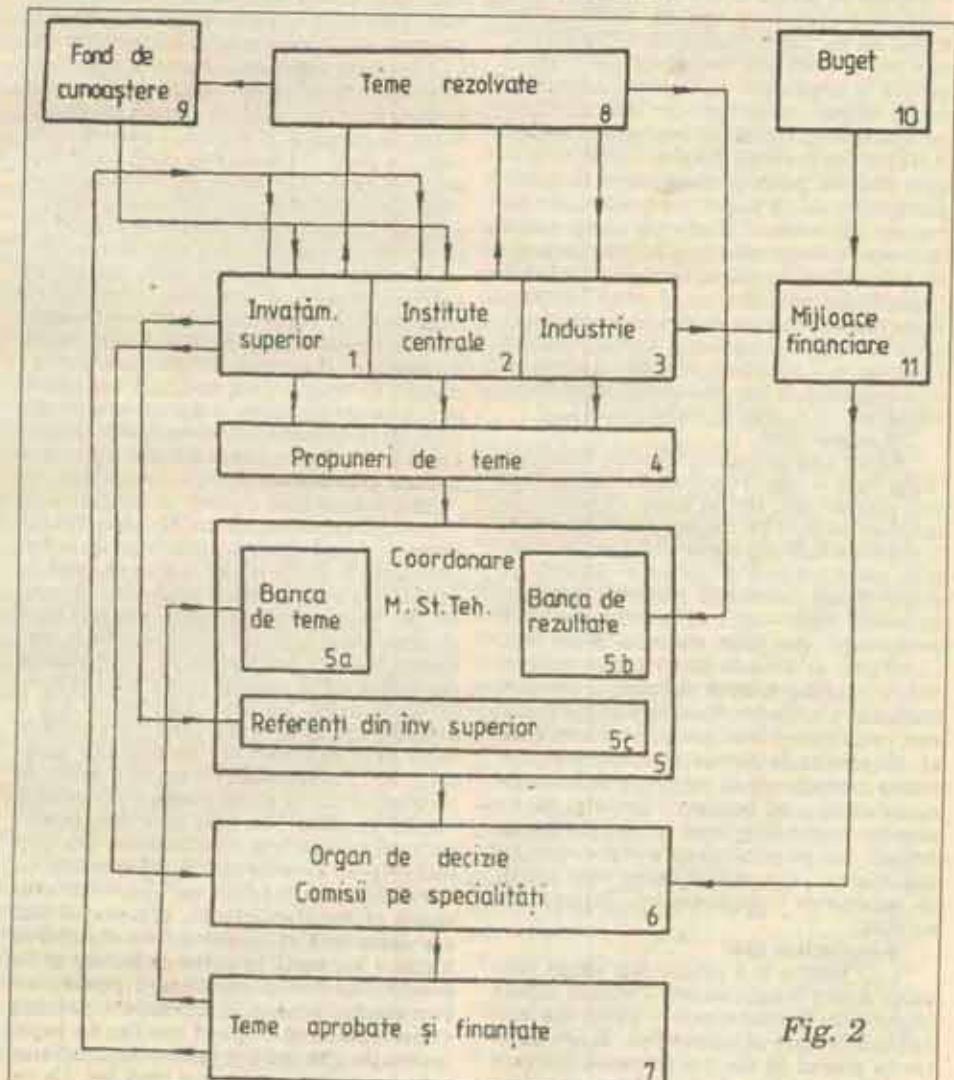

Fig. 2

GEO SERBAN

Trista soartă a lui G. Călinescu

• în condiții normale, G. Călinescu ar fi fost un Albert Thibaudet, un Ortega y Gasset, un Ernst-Robert Curtius român • tratamentul interdictiilor era menit să tale aripile celuui pus în postură bizară de academician și deputat • cronicile din "Contemporanul" rămîneau la nivelul improvizării, pîndite adesea de o frivoltate festivistă • fără un obiectiv adecvat, spiritul creator călinescian a intrat treptat în eclipsă • nu poate fi acceptată cu seninătate învinuirea de netrebnic colaboraționist • G. Călinescu nu pare să fi tînuit la statutul locuitorilor din cartierul Primăverii •

In G. Călinescu, autorul *Istoriei literaturii* din 1941, s-ar fi cuvenit să revendică un inconfundabil reper clasic, pe De Sanctis al nostru.

Dacă ajungea să-și desăvîrsească opera în imprejurări normale, era în drept să i se recunoască anvergura europeană, potențială în rînd cu francezul Albert Thibaudet, cu spaniolul Ortega y Gasset ori neamțul Ernst-Robert Curtius. *Impresii asupra literaturii spaniole*, din 1946, sunt perfect comparabile cu *Essai sur la France* al celui din urmă. Lectia inaugurată din 1947, *Istoria cu stilajă inefabilă și sinteza epică*, sau încercarea ulterioară de tipologie literară, *Domina bona*, denotă – dincolo de încîntătoarea vîrvă speculativă, de intuiții asociative unice – voința expresă de a zdruncina inertile cititorului român și de a-i inocula gustul marior orizonturi într-un dialog de idei cu parteneri de talie unor Dilthey, Croce, Max Weber, Simmel. În versiunea definitivă a excursului său original despre *Universal poeziei*, apărut în caietul 4-5 al "Jurnalului literar" din vara lui 1948, se disting elemente ce justifică apropierei de gîndirea lui Gaston Bachelard.

Dar toate acestea au căzut într-o conjunctură deloc favorabilă. Sub tirul obiecțiilor ideologice abuzive, "Jurnalul literar" a sucombat. Suspendarea a premiers cu puțin sanctiunea administrativă solidată cu însăși înălțarea profesorului de la catedră. Cind, cu chiu cu vai, izbutea în 1949 să tipărească în volum impresiile călătoriei făcute cu trei ani înainte pe ruta Kiev-Moscova-Leningrad, carteaua va fi rapid scoasă din circulație, întrucât evita vehicularea sabloanelor propagandistice la modă, alungate și chiar anulate de analize morfolactice și stilistice de ordinul imaginarului, mentalităților, comportamentului. În căutarea fondului local specific, inalterabil, în afara incersetărilor prezentului agresiv. Nici cu următoarea carte nu avea să-i fie mai ușor lui G. Călinescu, deși părăsise terenul minăt al construcțiilor teoretice. Romanul *Bielul Ioanide* a zăcut, uitat din ordine "de sus", prin dulapurile editurii pînă să ajungă în librării la finele lui 1953, iar atunci s-au năpustit asupra lui critici dogmaticilor de serviciu (N. Popescu-Doreanu & Comp.). Se înțelege, firește, că tratamentul interdictiilor, și canele repetate erau menite să descureauze, să taiie aripile celuui pus în postură bizară de academician și deputat, asupra căruia este lăsat ostentativ să plutească norul discreditării, spectrul marginalizării. Ani în sir, abia dacă i-a mai permis cătărărului să iasă în public spre a conferenție despre Tasso sau despre Ibsen, cu grija specială de a-l tîne cît mai departe de tineri, ca nu cumva să-i fascineze prin seducătorul său demers interpretativ și, astfel, să-i sustragă procesului de indoctrinare uniformizatoare. Într-un tîrziu, i-s-au redeschis porțile Universității și a mai putut fi audiat în amfiteatrul Odobescu, în cadrul unui "curs special", ocazional, mai mult spectacol inedit, de moment, decât prilej de studiu metodic și transmitere a unei discipline riguroase. I-s-a repartizat și un colțisor în "Contemporanul", pentru care revista era chutată cu înfrigurare vinieri de vineri, însă fulgurantele "cronici", asternute cu grătie, rămîneau totuși la nivelul improvizării, adesea pîndite de frivoltate festivistă, departe de tensiunea reflexivă și îndrăzneașa punctelor zvîrlite către altitudinile culturii și civilizației pe cind promova *Sensul clasicismului* (februarie 1946). Fără un obiectiv adecvat înzestrărilor

sale intelectuale magnifice, spiritul creator călinescian a intrat treptat în eclipsă, dînd semne de diminuare în inegalitățile, ezitările și ambiguitățile ce alterează părțile întregi din *Scrinul negru* (1960). Vremurile vîtrege și-au insinuat amprenta deformatoare, cu atît mai triste cu cît altera evoluția uneia dintre cele mai reprezentative personalități ale spațiului românesc, limitindu-i, blocându-i afirmarea valorii integrale.

E inutil acum să mai pună chestiunea

ce-ar fi devenit G. Călinescu în alte condiții decât acelea ale ocupării sovietice și instaurării la noi a despotismului comunist. Însă nici nu pot fi acceptate cu seninătate judecățile sumare care îl trimînt pe banca acuzării sub învinuirea de netrebită colabroardist, grăbit să-și închirieze condeul, la "Tribuna poporului", la "Națunea", puternicilor zilei, deopotrivă cu lioa obscurilor vinători de situații. Întrebări inchizitoriale, de felul celor lansate de un dom Doru Cosma ("Cum se numește amorul practicat îndeosebi de dragul unor foloase materiale?") – vezi "22" nr. 18, p. 13 –, izvorâsc dintr-o plăcere a înjosirii, posibilă doar în cazul cecității absolute față de esența scrisului călinescian. Simplu fapt de a pomeni de "foloase materiale" în ce-l privește pe profesor înseamnă o aberație, cind oricine îl poate vizita fosta locuință, așa "casă memorială" caracterizată prin austerație și modestie, cum și-a conceput permanent existența. Nici nu atestă la el că ar fi tînuit vreodată la statutul locatarilor din cartierul Primăverii. Afirmăția că "se învîrtea în cercurile înalte ale Puterii" are justificarea unei deductii superficiale, afectate grav de conotațiile pejorative ale verbului **a se învîrta**. Prețigii călinescian depășea cu mult oferta oricitor "privilegii". I-s-au dat titluri, decorări, demnități, urmare chipurile a serviciilor aduse regimului (care, simula-

tan, îl tinea mai mult la obroc), destul de perfid pentru a calcula să ridice, astfel, cota și credibilitatea distincțiilor distribuite "generos". Nu aservita Academiei ori veleitara Adunare Națională îl onora pe eminentul cătărură, ci invers. Din partea forurilor de decizie mai interne și o anume abilitate psihologică, o strategie a acapărării personalităților, aplicată diabolic. Încurajată în ce-l privește pe Călinescu de cunoașterea avataurilor anterioare îndurăte de el.

Dintre multele contrarietăți stîrnite – atunci ca și acum – de G. Călinescu se desetasează atacurile sub-urbane, campania de defaimare și amenințări proferate în ziarele de coloratură legionară. În timp ce Ibrăileanu, Zarifopol, Ralea, Philippide, Camil Petrescu și cîțu încă, susținători ai confruntărilor democratice de vederi, considerau *Vîta lui Eminescu* izbînda unei vocații interpretative ieșite din comun, în "Axa" juniorilor cu capul plin de fumuri naționaliste intrepretat era taxat drept "secătură critică" (22 decembrie 1932). Deformări și epitete infamante au recolat și volumele următoare de analiză a operei eminesciene, cu precădere din partea infocatului ideologic al dreptei obscurantiste, Nicolae Roșu (în "Curentul", ianuarie 1936). Confruntarea n-avea un aspect strict literar, mai ales după ce G. Călinescu formulase delimitări doctrinare categorice fată de programul fascizant promovat de Nichifor Crainic, cu cădelență și tămîfiorii lui. Pe această aveau să-i irite din ce în ce opțiunile călinesciene cristalizate în condamnarea netă a agresiunii mussoliniene contra amărăților abisinieni, ca și ironizarea caustică a expansionismului hitlerist (seria pamphletelor pe tema "Frigmania și Boenia", "Jurnalul literar" – 1939). Explosia indignării "patriotice" s-a produs la apariția *Istoriei literaturii*. Capul presei verzi, "Porunca vremii" (20 septembrie 1941), a clamat, nici mai mult nici mai puțin, ofensa adusă națumui de impunătorul op, râmasă surd la criteriul purificării etnice, obsesia cohortelor isterizate de refrene frenetice precum "Sfîntă tinerete legionară" ori "Garda, Capitanul și Arhanghelul din cer" (cu care măřișlăuiau bande din categoria celor ce însingeraseră pe rectorul Bratu la Iași, cind G. Călinescu protestase loial în coloanele "Adevărului"). Puțin a lipsit ca volumul să fie ars în piață publică și autorul, hulit, înjosit, să fie izgonit din Universitate. În orice caz (atestă colegul său lorgu lordan), i-s-au trimis copoi ai Siguranței la cursuri și i-s-au înscenat dezordini în amfiteatru, îndepărtându-se cu frieile puterii, "nepărată", credități în numele unei deveniri istorice judecate de Călinescu prea linear, mecanicist și, oricum, deplorabil de naiv, încrezător în trimită lichidare a exploatarii și în zisa recuperare a demnității omului. I se impută "optimismul" duplicitar; și spune "mîmat" mai curind, conventional ales ca procedeu care să-i permită a strecu, îci-colo, observații incisive pe seama parvenitismului la ordinea zilei, a camarilei servile scoase la suprafață de uzuală, nenorocita concepție a roatei: "Dă-te tu la o parte, să mă așez eu", "Ieri erai tu și azi săn eu". Natural, observatorul se prefăcea că vizează situații curente cîndva, numai spre a ajunge, nestingherit, să pună degetul pe rană, să atragă atenția asupra dezastroasei contaminări și deregării a întregului organism social*. Lui însuși li va veni rîndul să fie dat la o parte de nechemat, imobilizat, împins să asiste de pe margini la ofensiva proletcultismului, uluit de nenorocita răsturnare a criteriilor, lăsind să se înalțe la suprafață o drojdie mîzgoasă. Cit i-s-a îngăduit, a încercat să prevină public confuzia, invazia arbitrairului. *Sensul clasicismului* vehicula, sub aparență lectiei inofensive, roșite din nori, un manifest împotriva cantonării carbe în cotidian (cum dicta imperativ "Scînteia" lui Sorin Toma, Silviu Brucan și Nestor Ignat), cu riscul rămînerii la nivelul efermerului, al rătăciri printre întimplările accidentale, catalogate pînă evenimente. Vorbind despre romancier, polemiza, de fapt, cu o direcție imprimată oficial: "Unghiu său de vedere este prea adesea jurnalistic, în înțelesul cel mai etimologic, și eroii nu rareori sint niște modele aproape neelaborate, redate, cum se zice cu un termen semidict...". Semidictismul epocii a întreprins tot ce era posibil pentru neutralizarea lui Călinescu și i-a otrăvit zilele pînă la capătul vietii, dacă nu i-a grăbit chiar sfîrșitul.

cat tezaurul eminescian (și a reconstituirea pentru prima dată într-o viziune omogenă, tabloul întregii literaturi române trecute și actuale), convins că în înțelegerea dimensiunilor sale originale, de vaste interferențe universale stă cheia vindecării de apatie, soluția depășirii indiferentismului, egolatriei, degizată prea des în mediocră aroganță națională, în stare doar să ne izoleze de restul lumii, prădă ignoranței și – în consecință – hărăzi ignoranții paguboase.

De la apologia idealismului pragmatică pînă la postura de "tribun" este mică distanță. Jumătate era deja parcursă de Călinescu, iar în lumina a ceea ce i se întimplase pînă deunăzi, îl rămînea să desăvîrsească atitudinea angajată fără prerătări de conștiință, fără concesii îndemne. Cunoscindu-i antecedentele, sună total falsă ipoteza prostitutiei. "Binele public ne interesează, ne simțim datori a gîndi despre problemele cetății și, de fapt, am gîndit întotdeauna", declară, cu acoperire completă, la inaugurarea "Tribunei poporului" (15 septembrie 1944). Își asuma răspunderea unui cotidian conceput ca indiciu de cultură onest, hotărît să cultive: "satisfacții-vieții active și pline de gînduri, civilizația frântă, confortul, monumentalul și frumosul, înfrângere și libertatea, comandamentele Patriei". Prin cultură înțeleagă **stîl, viziune, organicitate** în comunicația ideilor, în concepția raporturilor dintre indivizi, în relația om-natură și, pînă la urmă, în exprimarea specificității umane sub formele nobile ale creației și proliferării valorilor, inclusiv în sfera politică. Aici a devenit Călinescu vulnerabil, incapabil să prevadă la timp hipertrofarea caricaturală a factorului politic, al imposturii, camuflate sub sloganuri aparent îndrăguite, de felul celor antifasciste, rămase în optica lui Călinescu un avertisment niciodată neglijabil. Tributul plătit s-a concretizat în aprecierea eronată a rolului partidelor "istorice", în minimizarea pînătă a sefilor lor, numai fiindcă pe esențierul politic se plasau la "dreapta", versant altădată al legionarilor, care-i trezeau aducerii aminte hidroase, respingătoare viscerale, de n-ar fi fost, bunioară, decit faptul că dintr-ei se recrutaseră asasinii lui Iorga. Prin contrast, a admis legitimitatea responsabilității investiții peste noapte cu frieile puterii, "nepărată", credități în numele unei deveniri istorice judecate de Călinescu prea linear, mecanicist și, oricum, deplorabil de naiv, încrezător în trimită lichidare a exploatarii și în zisa recuperare a demnității omului. I se impută "optimismul" duplicitar; și spune "mîmat" mai curind, conventional ales ca procedeu care să-i permită a strecu, îci-colo, observații incisive pe seama parvenitismului la ordinea zilei, a camarilei servile scoase la suprafață de uzuală, nenorocita concepție a roatei: "Dă-te tu la o parte, să mă așez eu", "Ieri erai tu și azi săn eu". Natural, observatorul se prefăcea că vizează situații curente cîndva, numai spre a ajunge, nestingherit, să pună degetul pe rană, să atragă atenția asupra dezastroasei contaminări și deregării a întregului organism social*. Lui însuși li va veni rîndul să fie dat la o parte de nechemat, imobilizat, împins să asiste de pe margini la ofensiva proletcultismului, uluit de nenorocita răsturnare a criteriilor, lăsind să se înalțe la suprafață o drojdie mîzgoasă. Cit i-s-a îngăduit, a încercat să prevină public confuzia, invazia arbitrairului. *Sensul clasicismului* vehicula, sub aparență lectiei inofensive, roșite din nori, un manifest împotriva cantonării carbe în cotidian (cum dicta imperativ "Scînteia" lui Sorin Toma, Silviu Brucan și Nestor Ignat), cu riscul rămînerii la nivelul efermerului, al rătăciri printre întimplările accidentale, catalogate pînă evenimente. Vorbind despre romancier, polemiza, de fapt, cu o direcție imprimată oficial: "Unghiu său de vedere este prea adesea jurnalistic, în înțelesul cel mai etimologic, și eroii nu rareori sint niște modele aproape neelaborate, redate, cum se zice cu un termen semidict...". Semidictismul epocii a întreprins tot ce era posibil pentru neutralizarea lui Călinescu și i-a otrăvit zilele pînă la capătul vietii, dacă nu i-a grăbit chiar sfîrșitul.

*) Ar merita o atenție specială polemismul subteran din majoritatea textelor grupate postum sub titlul *Aproape de Elada*, critici învaluoase la adresa "liniei" impuse prin ucac.

AGENDA CULTURALĂ A SĂPTĂMÎNII 16 – 23 IUNIE

EFORIE UNION

EFORIE UNION

EFORIE UNION

EFORIE UNION

EFORIE UNION

CINEMATECA

Miercuri 16 iunie

ora 10 – INCHISOAREA (Suedia, 1949)
ore 12.15; 16.45 – SANDRA (Italia, 1965)
ora 14.30 – PROCESUL (Franta-Italia-RFG, 1962. R: Orson Welles. Cu: Anthony Perkins, Orson Welles, Jeanne Moreau, Madeleine Robinson, Elsa Martinelli, Romy Schneider, Akim Tamiroff, Suzanne Flon. Ecranizare, dramă)
ora 19 – ÎNTOARCEREA ACASĂ (SUA, 1978)

orele 10; 18.45 – FORMAȚIA DE CORVOADĂ (SUA, 1949. R: Delmer Daves. Cu: Gary Cooper, Jane Wyatt, Wayne Morris, Walter Brennan. Film de război)

ora 12 – SPAIMĂ PE SCENĂ (Marea Britanie, 1950)

ora 14.15 – ZI PROASTĂ LA BLACK ROCK (SUA, 1955. R: John Sturges. Cu: Spencer Tracy, Robert Ryan, Anne Francis, Dean Jagger, Walter Brennan. Dramă, crimă)
ora 16.30 – PATIMILE IOANEI D'ARC (Franta, 1928. R: Carl Theodor Dreyer. Cu: Marie Falconetti, Eugène Sylvain, André Berley, Antonin Artaud, Michel Simon. Dramă istorică, film biografic)

Joi 17 iunie

ora 10 – STRÂINUL (Italia-Franta, 1967. R: Luchino Visconti. Cu: Marcello Mastroianni, Anna Karina, Bernard Blier, Georges Wilson. Ecranizare, dramă psihologică)
ore 12.15; 19 – FUNDĂTURA (Marea Britanie, 1966)
orele 14.30; 16.45 – PROCESUL (Franta-Italia-RFG, 1962)

orele 10; 16.30 – FORMAȚIA DE CORVOADĂ (SUA, 1949)
orele 12; 14.15; 18.45 – ZI PROASTĂ LA BLACK ROCK (SUA, 1955)

Vineri 18 iunie

ora 10 – PROCESUL (Franta-Italia-RFG, 1962)
ora 12.15 – O VARĂ CU MONICA (Suedia, 1953. R: Ingmar Bergman. Cu: Harriet Andersson, Lars Ekborg, John Harryson, Georg Skarstedt, Dagmar Ebbesen. Dramă sentimentală)
ore 14.30; 16.45; 19 – STRÂINUL (Italia-Franta, 1967)
orele 10; 16.30; 18.45 – DRAGA MEA CLEMENTINA (SUA, 1946. R: John Ford. Cu: Henry Fonda, Linda Darnell, Victor Mature, Walter Brennan, Tim Holt. Western)
ore 12; 14.15 – LA AMIAZĂ (SUA, 1952. R: Fred Zinnemann. Cu: Gary Cooper, Grace Kelly, Thomas Mitchell, Lloyd Bridges. Western)

Sâmbătă 19 iunie

orele 10; 14.30; 16.45 – O VARĂ CU MONICA (SUEDIA, 1953)
orele 12.15; 19 – STEAUĂ DE TINICHEA (SUA, 1957. R: Anthony Mann. Cu: Henry Fonda, Anthony Perkins, Betsy Palmer, Michael Ray. Western)

orele 10; 18.45 – LA AMIAZĂ (SUA, 1952)
ora 12 – DRAGA MEA CLEMENTINA (SUA, 1946)
orele 14.15; 16.30 – LEGĂTURA (SUA, 1962. R: Shirley Clarke. Cu: William Redfield, Warren Finnerty, Garry Goodrow, Jerome Raphael, James Anderson. Dramă)

Duminică 20 iunie

orele 10; 12.15 – DOAMNA DE LA TROPICE (SUA, 1939. R: Jack Conway. Cu: Robert Taylor, Hedy Lamarr, Joseph Schildkraut, Gloria Franklin. Dramă)
ora 14.30 – Spectacol de rezervă

UNION EFORIE

UNION EFORIE

UNION EFORIE

UNION EFORIE

UNION EFORIE

UNION EFORIE

orele 16.45; 19 – JULIA (SUA, 1977. R: Fred Zinnemann. Cu: Jane Fonda, Vanessa Redgrave, Jason Robards, Maximilian Schell, Hal Holbrook. Dramă)

orele 10; 14.15; 18.45 – VERA CRUZ (SUA, 1954. R: Robert Aldrich. Cu: Gary Cooper, Burt Lancaster, Denise Darcel, Cesar Romero, Sarita Montiel. Western)
orele 12; 16.30 – LEGĂTURA (SUA, 1962)

Luni 21 iunie

orele 15; 18 – CĂDEREA ZEILOL (Italia-Elveția, 1968-1969. R: Lucchino Visconti. Cu: Dirk Bogarde, Ingrid Thulin, Helmut Berger, Charlotte Rampling, Florinda Bolkan. Dramă de familie, frescă socială)

ora 14.15 – VERA CRUZ (SUA, 1954)
orele 16.30; 18.45 – BĂTRÎNUL ȘI MAREA (SUA, 1958. R: John Sturgess. Cu: Spencer Tracy, Felipe Pazos, Harry Bellaver. Ecranizare, dramă)

Martă 22 iunie

orele 10.30; 13.30 – CĂDEREA ZEILOL (Italia-Elveția, 1968-1969)
orele 16.45; 19 – STEAUĂ DE TINICHEA (SUA, 1957)

orele 10; 12 – BĂTRÎNUL ȘI MAREA (SUA, 1958)
orele 14.15; 16.30; 18.45 – DEȘERTUL ROȘU (Italia, 1964. R: Michelangelo Antonioni. Cu: Monica Vitti, Carlo Chionetti De Pra, Richard Harris, Rita Renoir.

Miercuri 23 iunie

Dramă)
orele 10; 12.15 – JULIA (SUA, 1977)
orele 15.15; 18 – MOARTE LA VENETIA (Italia-Franta, 1971. R: Luchino Visconti. Cu: Dirk Bogarde, Bjorn Andersen, Silvana Mangano, Marisa Berenson, Mark Burns, Romolo Valli. Ecranizare, dramă)

orele 10; 16.30; 18.45 – SUFLUL SĂLBATIC (SUA 1953, R: Hugo Fregonese. Cu: Gary Cooper, Barbara Stanwyck, Ruth Roman, Anthony Quinn, Ward Bond. Film de aventuri, western)
ora 12 – DEȘERTUL ROȘU (Italia, 1964)
ora 14.15 – RĂFUIALĂ LA O.K. CORRAL (SUA, 1957. R: John Sturges. Cu: Burt Lancaster, Kirk Douglas, Rhonda Fleming, Jo Van Fleet. Western)

INSTITUTUL FRANCEZ

(București, B-dul Dacia 77)

- 7-30 iunie – expoziția "Si le temps m'était compté", deschisă de luni pînă joi între orele 10.30-18.30, vineri între orele 10.30-16.30
- 16 iunie ora 16.30 – filmul "Un bon petit diable" (1983, regia Jean-Claude Brialy; cu Paul Courtois și Alice Sapritch)
- 17 iunie ora 19 – spectacolul "Callas", de Jean-Yves Pick, al Teatrului L'atrouppement 2, care va avea loc în sala Teatrului de Operetă "Ion Dacian"
- 18 iunie ora 16.30 – filmul "Max et les Ferrailleurs" (1971, regia Claude Sautet, cu Michel Piccoli și Romy Schneider)
- 19.30 – cu ocazia sărbătorii muzicii va avea loc la Biserică Luterană, str. Luterană nr. 2, un concert al coralei Maitrise de Radio France
- 21 iunie ora 15.00 – concert susținut de soliștii Liceului de muzică George Enescu din București. În program: Boccherini, Ceaikovski, Debussy, Bach, Beethoven, Paganini
- 17.00 – spectacolul Școlii franceze din București. În program: teatru muzical, cîntec, mic concert
- 19.00 – concert susținut de soliștii Liceului de muzică George Enescu din București. În program: Massenet, Sarasate, Alard, Mussorgski, Danel, Debussy, Chiriac
- 22 iunie ora 16.30 – filmul "Trous de mémoire" (1985, regia Paul Vecchiali; cu Daniel Lehrn și Paul Vecchiali)
- 23 iunie ora 16.30 – filmul "Un bon petit diable"

T•E•A•T•R•E

Miercuri 16 iunie
Teatrul NATIONAL (6147171): Sala mare – ora 18.00:
GHETOU: Sala Amfiteatrul – ora 18.00: GOANA DUPĂ FLUTURI; Sala Atelier – ora 18.30: FOOL FOR LOVE (spectacol prezentat de Teatrul româno-american)

Teatrul "NOTTARA" (6593103) – ora 18.30: SCAPINO

Joi 17 iunie

Teatrul NATIONAL: Sala Mare – ora 18.00: GHETOL; Sala Amfiteatrul – ora 18.00: GOANA DUPĂ FLUTURI; Sala Atelier – ora 18.30: FOOL FOR LOVE (spectacol prezentat de Teatrul româno-american)

Teatrul "ODEON" (6147234): Sala Pod – ora 19.00: ORA LYNXULUI

Teatrul MIC (6147081) – ora 18.00: DACĂ

DĂ DUMNEZEU ȘI PLOUA

Studioiul "CASSANDRA" – ora 18.00: DON JUAN MOARE CA TOȚI CEILALTI

Teatrul de operetă "ION DACIAN" (6136348) – ora 19.00: CALLAS (spectacol prezentat de Teatrul L'atrouppement 2 din Franta)

Vineri 18 iunie

Teatrul NATIONAL: Sala Mare – ora 18.30: VRAJITOARELE DIN SALEM;

Sala Amfiteatrul – ora 18.00: PATRIHOTII; Sala Atelier – ora 19.00: PANTOMIMIA

Teatrul "L.S. BULANDRA" (6147546): Sala Izvor – ora 18.00: PORUNCĂ A ȘAPTEA

Teatrul MIC – ora 18.00: JACQUES ȘI STAPÂNUL SĂU

Studioiul "CASSANDRA" – ora 18.00: O ZI DE VARĂ

Teatrul "ION CREANGĂ" (6502655) – ora 10.00: O FETIȚĂ NUMITĂ ROBINSON

Teatrul de operetă "ION DACIAN" – ora 18.00: SINGE VIENEZ

OPERA ROMÂNĂ (6146980) – ora 18.00: TRAVIATA

Sâmbătă 19 iunie

Teatrul NATIONAL: Sala Mare – ora 18.30: LIVADA DE VIȘINI; Sala Amfiteatrul – ora 18.00: RIVALII; Sala Atelier – ora 11.00: COPACUL CU ILUZII

Teatrul "L.S. BULANDRA": Sala Izvor – ora 18.00: MEDITAȚIILE RITEI

Teatrul "ODEON": Sala Pod – ora 19.00: ÎNTĂRNIRE IN PĂDURE

Teatrul "NOTTARA": ora 15.00: AZILUL DE NOAPTE; ora 19.00: AMOR AMERICAN

Teatrul MIC – ora 18.00: DACĂ DĂ DUMNEZEU ȘI PLOUA

Teatrul MASCA (6153202): La Muzeul satului

– ora 12.00: A MURIT MOARTEA, MĂI!

Teatrul "ION CREANGĂ" – ora 10.30: CENUSĂREASA

Studioiul "CASSANDRA" – ora 18.30: TREI DIN CINCI

Teatrul de operetă "ION DACIAN" – ora 18.00: Concert al Liceului de coregrafie

OPERA ROMÂNĂ – ora 18.00: DON CARLOS

Duminică 20 iunie

Teatrul NATIONAL: Sala Mare: ora 11.00: PAIAȚA SOSEȘTE LA TIMP; ora 18.30: NOAPTEA REGILOR; Sala Amfiteatrul; ora 11.00: Evocare SICA ALEXANDRESCU; ora 18.00: PĂRINTII TERIBILI; Sala Atelier: ora 11.00: PANTOMIMIA; ora 18.00: IONA

Teatrul "L.S. BULANDRA": Sala Izvor:

ora 11.00: DEȘEPTAREA PRIMĂVERII; ora 18.00: ARSENIC ȘI DANTELĂ

VECHE

Teatrul "ODEON": Sala Pod – ora 19.00: ORA LYNXULUI

Teatrul "NOTTARA" – ora 18.30: REGELE MOARE

Teatrul MIC: ora 12.00: TUTTI FRUTTI

(spectacol A.T.F.)

ora 18.00: MIGRENA

Teatrul MASCA: La Muzeul satului – ora 11.00: A MURIT MOARTEA, MĂI!

Teatrul "ION CREANGĂ" – ora 10.30: IVAN TURBINICĂ

Teatrul "TĂNDĂRICĂ" (6152377): Sala Victoria – ora 11.00: POVESTIRI

MUZICALE PREZENTATE DE MINISONG

Studioiul "CASSANDRA" – ora 18.00: BERTOLDO LA CURTE

Teatrul de operetă "ION DACIAN" – ora 18.00: SECRETUL LUI MARCO POLO

OPERA ROMÂNĂ – ora 18.00: SEARĂ DE BALET CEAICOVSKI (premieră)

Luni 21 iunie

Teatrul NATIONAL: Sala Atelier – ora 18.00: CARTEA LUI PROSPERO (spectacol Teatrului româno-american – A.T.F.)

Teatrul de operetă "ION DACIAN" – ora 17.00

și ora 19.30: BODYGUARD (film SUA)

Mărți 22 iunie

Teatrul NATIONAL: Sala Amfiteatrul – ora 18.00: GOANA DUPĂ FLUTURI; Sala Atelier – ora 18.30: PIESĂ CU REPETIȚII (Teatrul din Tg. Mures)

Teatrul de operetă "ION DACIAN" – ora 18.00: VINZATORUL

OPERA ROMÂNĂ – ora 18.00: TRUBADURUL

Miercuri 23 iunie

Teatrul NATIONAL: Sala Amfiteatrul – ora 18.00: GOANA DUPĂ FLUTURI; Sala Atelier – ora 18.30: FOOL FOR LOVE;

Teatrul de operetă "ION DACIAN" – ora 18.0

CULTURĂ

22

IRINA COROIU

Ora frustrărilor

Ora lynxului – titlul piesei scriitorului suedez Per Olof Enquist, în premieră la Teatrul Odeon – semnifică acel al 25-lea ceas, aflat dincolo de limita obisnuitului. Dincolo de limita posibilului se plasează această dramă în trei personaje și cu un protagonist aparent absent, deși etern prezent: Dumnezeu – suprema instanță morală la care se poate accede numai în condiții de puritate sufletească absolută, numai cind, refugiat în credință, descoperi propriul echilibru esențial, capacitatea de autosalvare.

Un alt fur de cercetare științifică și-a propus studierea deregularilor psihicului uman în perspectiva analizei "petelor negre" de pe harta omenirii viitoare. "Subiectul" este un alienat, un tânăr care a asasinat deși avea reputația unui însă blind și neagresiv; asupra lui se aplică proiectul unei "reeducări": i se incredează mai întâi o plantă, apoi un animal pentru a începe testarea reacțiilor și el va ajunge din nou la crima, dar și la sinucidere. După prima incercare de a-și pune capăt zilelor și înainte de cea de a doua tentativă reușită, el se mărturisește unui preot, în prezența psihologului. Atât omul de știință, cât și pastorul sănătatea femei (poate un artificiu dramaturgic, poate un reflex al misericordiei strindbergiene care-l-a mai preocupat pe autor într-o piesă consagrată renomului său înaintaș), responsabilitatea într-o rationalitate și credință, responsabilitatea de umanitate revenindu-le acestor două personaje.

Extraordinar pentru această poveste, aparent de mică respirație, este felul cum se demonstrează degradarea noțiunii de umanism: o pierdere totală a sensului! În numele umanității și al umanismului actionează spiritul științific și spiritul religios, însă această acțiune nu are cum să benefice pentru cel aflat în suferință decât în măsura în care interesul egoist trece pe planul doi. Se ghicește că cercetătoarea, o vreme, s-a complăcut într-o relație de ambigăuă tandrețe cu pacientul, și apoi s-a simțit frustrată cind acesta și-a

canalizat întreaga afecțiune către ființă necuvîntătoare, motanul devenindu-i partener ideal de confesiuni și compasiuni, de suferință, asupra lui transferindu-și tânărul nevoia de incredere pe care semenii îl-o refuzaseră cu obstinație, determinându-l să acționeze violent, aberant. Cu prețul abandonării profesiunii, femeia-pastor își va apleca urechea la spovedania nefericitului care îi relatează cum a decurs experimentul criminal. Experiment în care, în numele științei, s-a forțat nota, creindu-se false situații conflictuale acute între cobaii umani, accelerându-li-se disperarea.

Aflat la granița labilă dintre normalitate și anormalitate, tânărul de o sensibilitate exacerbată – capabil să audă la streașina casei harfa boltii cerești, obisnuit cu politica ritoasă a bunicului, cu respectul față de ceilalți – a fost contrariat de lipsa de solicitudine a celor ce vin să ocupe mirifica locuință a copilăriei sale. Doi tineri care – cine știe? – ei însăși nu trăiau în armonie, de vreme ce protagonistul, după

ce li ucide, li culcă imbrățișat într-un troian din fața casei, vrind parțial să-i oblige să se conformeze unui ritual al ordinii universale.

Atunci cind explică ce a simțit cind a fost anunțat că i se va lua pisoul fiindcă experimentul se întrebupe, rationamentele sale sunt infinit mai aproape de normalitate decât motivele de-a dreptul absurde pe care le furnizează terapeută. Deviația de la firesc, de la comportamentul uman o comit ea și colegii ei, care și permit să frustreze un biet semen handicapat de pre-carul drept de a viza, de a se încrede în ceva, în cineva.

La ora demagogiei inflamate, coborârea din macrocosmosul social în microuniversul individual este salutară. Virtuozitatea interpretării scenice în condițiile speciale ale Sălii Pod se datorează regizorului Tudor Mărășcu și scenografului Niculae Ularu, dar în primul rînd actorilor Dorina Lazăr, Ileana Cernat și debutantului Zoltan-Octavian Butuc, acestuia datorindu-i-se și "diagnosticul" exact al piesei, care – spune el – se adresează "omului sătul de drumurile fără ieșire, copleșit de osteneala atitor impulsuri contradictorii, strivit de convenții și instituții"...

DAN PERJOVSCHI

Est... Est... Est...

Primul festival internațional de happening/performance "Zona Europa de Est" – Timișoara – 1-5 iunie 1993

Happening (eveniment în curs de desfășurare) – manifestare solicitând publicul, în care desfășurarea are tot atâtă importanță ca rezultatul. Happeningul s-a născut din teoriile asupra muzicii a lui John Cage, care l-a influențat pe Alan Kaprow, acesta din urmă fiind cel care a lansat în 1958 termenul cu intenție de "formă de artă aleatorie și efemeră", "un eveniment teatral spontan și lipsit de intriga". Happeningul este eliberator de orice constringere artistică și socială, provocator, cu un acut simț al humorului. Din 1960 apare și în Europa, mai ales prin activitatea Fluxus-ului (mișcare internațională din 1961). Fluxus va amesteca muzică, acțiune, artă plastică și artă cuvintului. Performance apare ca termen în anii 70, sub influența vocabularului anglo-saxon, înlocuind termenul de acțiune și desemnând realizările publice propuse de artiști în fața unor spectatori. Performance pună mai mult accent pe prezența artistului, pe utilizarea unui scenariu mai mult sau mai puțin precis, ajungind la o situație care integrează corpul, cuvintul, gestul, comportamentul social într-un singur tot.

Fragmente dintr-un articol de Ileana Pintilie – Revista "Orizont", nr. 10, iunie 1993

Participanti: 30 de artiști din Slovacia, Polonia, Ungaria, România.

Public: artiști, scriitori, critici de artă, studenți, public întreprinzător.

Spatial: Piața Unirii, aripa dezafectată a Muzeului de Artă, spații de expoziții din muzeu.

Desfășurare: 1-5 iunie, începând cu ora 18, cîte 5-6 manifestări pe zi, dimineață fiind ocupate cu proiecții video.

Intr-o lume în care războul, crimele, atrocitățile devin, prin mass-media, un fapt banal și în care ochiul spectatorului e uzat progresiv, într-o lume în care genul tradițional de artă (tabloul) nu mai mișcă decât eventual plăcerea estetică, "gustul", happeningul/performance intervine brutal, creând o stare de inconfort psihic și uneori fizic, clatină incremenirea. Șase exemple:

Eu artistul

O masă concepută pe colțul camerei. Un burlan care trece din colț, pe sub masă, spre public. De-a stinge și de-a dreapta, două plase burdușite, semitransparente. Artistul, așezat la masă cu spatele spre privitor. Nu vezi ce face. Rînd pe rînd, pe burlan se rostogolește mesajele rotunde: mingi de tenis, portocale, verze. Ritmul este lent, voit, plăcitor. Artistul confectionează obiecte rotunde din hîrtie igienică, vată, sticla, cartofii etc. și le lansează pe scoc, golind sacosele. Trăgind de o mană care ridică capătul scocului, din cind în cind își blochează propriile mesaje. Ultimul obiect rostogolit este unicul bec care lumina acțiunea. Intuneric. Sorin Vrane – 40 minute.

Eu

Așezată pe un scaun, avînd alături o păpușă de aceeași mărime, eu și artistă fac gesturi discrete. Artistă și eu său fac același gesturi. Cind mișcările devin mai puternice, eu nu mai țin pasul. În fața scaunelor se găsesc două vase – unul cu culoare/optiune albă, celălalt cu culoare/optiune neagră. După ce-și îmbracă eu păpușă cu hainele sale, artistă îl înmocalește în optiunea neagră și îl izbăstește de pereti – urme de eu pe pereti – și apoi de public. Relația artist-eu artistului devine din ce în ce mai chinuitoare. Deși sunt izbită, lovită, străpînată, publicul nu se ferește. După fiecare lovitură, artistă se așază alături de eu căzut. Izbire, așezare, izbire, așezare. Lia Perjovschi – 30 minute.

Noi

Teodor Graur vorbind cu Europa (vezi pagina 10).

Noi români

Încunjurat de asistență care fie nu va fi atentă, fie nu va băga de seamă, fie nu-și va crede ochilor, fie va fi ocupată cu altceva, artistul își intuează pe umăr inscrișul ROMANIA. Anti-acțiune, pentru că nu e efemeră și nici reversibilă. Dan Perjovschi – 40 minute.

Context răsăritean

Două cizme. Una plină ochi cu apă. Bărcață plutind. Cu un furtun, artistul trage apă dintr-o cizmă în celalătă. Bărcață dispără cind nivelul apei coboară. În cizma a două, odată cu apa, urcă la suprafață două visle minuscule. Imre Buktá (Ungaria) – 15 minute.

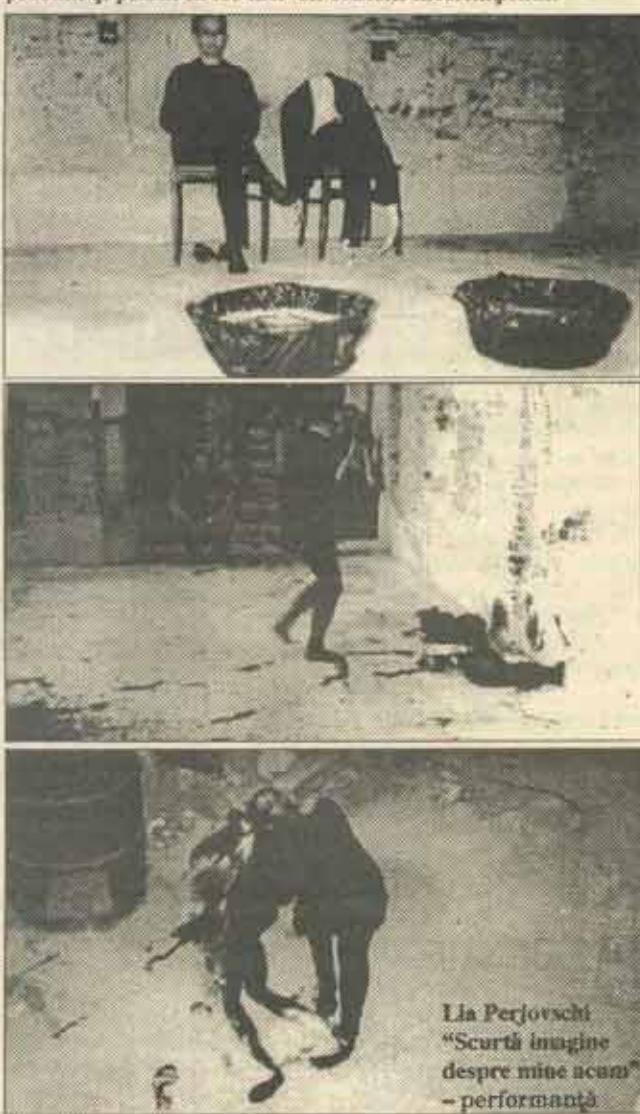

Mitologie personală

Un personaj cu obrajii legăti cu sfioră, de care cineva, din altă cameră, trage. Un alt personaj, așezat pe scaun în fața celui dintii. Cel așezat frâmintă un aluat. Cel în picioare frâmintă ca pe un aluat față celui așezat. Simetrie. Comunicare. Odă cu rostirea unui text, a unui dicteu automat, cu nuanțe erotice, apar în sală trei personaje feminine nud. Artiștii vor descrie și vor descoperi nudul cu fețele, pe care le vor plimba de-a lungul și de-a latul corporilor goale, dar între față și piele ei vor interpune bucate de pline. Piinea va atinge nudul, față va atinge piinea. Artist, inspirație, erotism, ritual. Szirtes János & feLugossy László (Ungaria) – 60 minute.

Continuind o bună tradiție post-decembristă, Muzeul de Artă din Timișoara organizează a treia manifestare de artă contemporană după "Stare fără titlu 1991" și "Pămîntul 1992". În condiție în care în România nu există muzeu și nici centre de artă contemporană, iar cercetarea artistică e axată pe zona patrimonială, e remarcabil că muzeul din Timișoara (Ileana Pintilie) reușește să organizeze (bine) un festival internațional de performance, cind în aceeași Românie un bilet Tarom spre Timișoara costa 6.000 lei, iar peste patru zile, la întoarcere, 10.000.

Titul/tema "Zona Europa de Est" și faptul participării doar a artiștilor din țările estice, deși par redundante la prima vedere, își au o explicație simplă: artiștii din Est sunt mai cunoscuți și mai "abordabili" aici, iar o documentare în zona estică e mai accesibilă finanțar. Peste toate aceste rațiuni practice, scopul principal a fost cel de identificare a similarităților și diferențelor de concept și exprimare, precum și plasarea lor într-un context internațional.

Lia Perjovschi
"Scurtă imagine despre mine acum"
– performanță

K.R. POPPER – Societatea deschisă și dușmanii ei (I)

Traducere de Drăgan Stoianovici.

Colectivă "Societatea civilă".

O critică de mare claritate și vigoare a marxismului și a dogmelor intelectuale care l-au făcut posibil. Carte unică, șocantă, ea este și o profundă apărare a democrației și o introducere *sui-generis* în filosofia politică și în filosofia istoriei.

Jurnalul Generalului SĂNĂTESCU

Cu o prefată a fiicei autorului, Simona Ghîțescu-Sănătescu, și fotografii inedite din arhiva familiei.

Colectivă "Memorii-Jurnale".

Vreme de patruze și trei de ani, urmăriți Generalului Sănătescu s-au simțit mereu în primejdие: tineau ascuns un jurnal – un document istoric și politic de primă mărime – care, odată descoperit, le-ar fi atrăs arrestarea. Căci Generalul a deținut funcții militare și politice care l-au situat în miezul evenimentelor din frâmintata perioadă 1941-1947, în care se referă Jurnalul.

TURNEE ÎN STRĂINATATE

10-22 iunie – Turneul Teatrului NATIONAL din Cluj-Napoca la Festivalul "Printemps des comédiens" de la Montpellier (Franța), cu spectacolul LECTIA de Eugen Ionescu, în regia lui Mihai Măniuțu

14-21 iunie – Turneul Teatrului NATIONAL din Craiova la Festivalul de la München (Germania), "Theater der Welt '93", cu spectacolele UBU REX CU SCENE DIN MACBETH și TITUS ANDRONICUS (de W. Shakespeare), ambele în regia lui Silviu Purcăreț

15-25 iunie – Turneul Teatrului "NOTTARA" la Paris (Franța), la "Théâtre de la Renaissance", cu două spectacole: REGÈLE MOARE de Eugen Ionescu, în regia lui Dominic Dembinski (3 reprezentații) și SCAPINO de Molière, în regia lui Alexandru Dabija (3 reprezentații)

Fără rasism, vă rugăm, sănțem englezi...

La 25 de ani după discursurile "fascistoide" ale lui Enoch Powell asupra "valorilor de singe" care ar fi trebuit să scalde "Albul" Albion, relațiile rasiale în Marea Britanie sunt mai degrabă bune, putind să-i facă să roșească pe americani și pe unii dintre europeni.

În cea mai mare parte a Europei, probleme legate de rase și de emigrare agită mediile politice. În Marea Britanie însă, discriminarea rasială se estompează, iar resentimentele rasiale – chiar dacă sunt bine fixate – par slabe comparativ cu ceea ce se poate observa în Statele Unite, Germania sau Franța.

O evoluție imprevizibilă, pentru că, exact acum 25 de ani, Enoch Powell, un Tory populist, lansa avertismentul că autorizând imigrarea pe scară largă, Marea Britanie trebuie socrată "complet nebună". Cind, în 1981, tulburările au măturat Brixton și Toxteth, orașe cu o majoritate de negri, s-a putut crede că Enoch Powell a avut dreptate.

Numai că, un raport publicat în aprilie a.c. de Policy Studies Institute (PSI) îl contrazice pe E. Powell. Acest institut este un observator scrupulos și neutru al situației rasiale. De-a lungul anilor, rapoartele acestui PSI au pus în evidență discriminarea în ceea ce-i privește pe negri, cît și consecințele acestui fenomen. Ultimul dintre aceste rapoarte, "Britain's Ethnic Minorities", desemnează însă un peisaj radical diferit. Statistica privind situația tinerilor între 16 și 19 ani arată că britanicii originari din India, Africa sau China au, de acum înainte, mai multe șanse de a-și urma studiile: 37% albi, 77% chinezi, 66% asiatici veniți din Africa, 58% indieni. Din aceste comunități, bărbații au reușit să se impună în mod egal pe piața muncii, constituind un procentaj reprezentativ chiar în funcții publice și în profesiuni liberale.

Militantismul negru a luat sfîrșit

Consecințele estompării racismului sunt din ce în ce mai vizibile. În mediu afacerilor, de exemplu, 4 asiatici apar pe lista lui Sunday Times, privind primii 200 de britanicii bogăți. Negrii care provin din culturile în care clasa de mijloc are, în mod tradițional, spirit de întreprinzător (ca asiaticii din Africa de Est expulzați din Uganda lui Idi Amin) prosperă – atât cît criza le-o permite. De asemenea, în profesiunile liberale, un mare număr de negri ocupă poziții bune, iar rețelele de sprijin mutual s-au multiplicat.

Militantismul negru a luat sfîrșit. Tinerii negri găsesc modele de reușită în toate domeniile: sport, afaceri, artă, și chiar în politică – 6 membri din actualul parlament (5 laburiști și 1 conservator) au pielea neagră sau brună. Este, fără îndoială, un număr modest, dar în același timp reprezintă un record. "În anumite comunități ale negrilor există un curent de opinie – trebuie să progresez" – afirmă parlamentarul Paul Boateng.

Cum se face că lucrurile au lăsat o astfel de întorsătură?

În vreme ce Enoch Powell clama împotriva imigrantilor, iar militantii negri se agitați, establishment-ul progresist britanic a ales o triplă abordare:

• Dreptul la vot: imigranții legali în Marea Britanie (contrar muncitorilor emigrați în Germania și contrar celei mai mari părți a negrilor din Franță) sunt cetățeni britanici. "Dreptul de vot subliniază faptul că ei sunt cu totul membri ai societății noastre", declară Peter Lloyd, ministrul de Interne și responsabil cu relațiile interrasiale. "Consilierii municipali asistă la festivitățile organizate de comunități, iar membrii Parlamentului își seamă de revendicările lor."

ULTIMA ORĂ COMUNICAT P.A.C.

Comitetul Național, întrunit în sedință din 14.06.1993, a hotărât:

Comitetul Național nu recunoaște existența în cadrul PAC a unui grup civic-liberal și, în general, a nici unei fracțiuni. Comitetul Național a decis să ia măsuri de sancționare împotriva acestor membri ai PAC care, continuând să se revendica de la astfel de fracțiuni sau grupuri nestatutare, vor organiza acțiuni, vor face declaratii sau vor da comunicate dăunătoare unității partidului.

Pregedinte,
Nicolae Manolescu

Gabriela Adameșteanu (redactor-șef), Rodica Palade (redactor-șef adjunct), Andrei Cornea (redactor-șef adjunct), Dan Perjovschi (director artistic), Tia Serbănescu, Horatiu Pepine (publiciști comentatori), Raluca Stroe Brumaru (actualitate politică), Oana Armeanu (actualitate culturală), William Totok (corespondent la Berlin), Ion Miron Damian (corespondent la Paris), Florina Popa (șef departament economic), Cornelia Niculae (contabil), Radu Dobândă (șef serviciu corectură), Manuela Gheorghiu, Liliana Kipper, Alexandru Cirip (corectură), Gina Marin (fotoreporter), Didina Marc, Maria Filip (procesare texte), Mircea Ionescu, Ioan Condor, Mihnea Chișiu, Flori Sava (difuzare). Responsabil de număr: Andrei Cornea. Consilier în probleme economice: Ilie Serbănescu.

Redacția și administrația: București, Calea Victoriei 120. Telefon 614.17.76, Fax. 614.15.25. ISSN-1220-5761

Acest eșec este datorat în parte prejudecătorilor aduse musulmanilor. Commission for Racial Equality intenționează să întărească legea pentru înfrângerea discriminării, atât religioase cît și etnice. Altă rațiune este și cea culturală: cea mai mare parte a originilor din Bangladesh și Pakistan care trăiesc în Marea Britanie (dar nu totalitatea lor) provine din mediul rural, unde analfabetismul este foarte răspândit. Cum femeile sunt casnice, multe dintre ele nu învăță engleză. Ca urmare, copiii lor vorbesc prost engleză. În plus, mulți dintre ei se agăță de mitul reinforțării, într-o bună zi, în țara lor. Se povestește că în satele din Bangladesh s-au construit (cu salariul repatriaților) vile superbe care nu așteaptă decât întoarcerea proprietarilor...

În timp și cu răbdare

Ca intotdeauna, timpul va decide. După Yasmin Alibhai, autor specializat în problemele rasiale, "cind oamenii vor sfîrși prin a decide că vor să rămână și că vor să alibă drepturi, atunci ei se vor schimba". Cu timpul, și cu răbdare, cei din Bangladesh și pakistanezii vor putea imita ceea ce au devenit rapid comu-

nitățile indiene și chineze din Marea Britanie: modelul englezului însuși, care reușește și care își dedică energia sa economiei britanice.

Totuși, o schimbare mai importantă aparține viitorului. Negrii reușesc mai bine datorită, mai ales, proprietului lor de negri este ea care în curs de schimbare? După opinia anumitor miniștri răspunsul este afirmativ și se datorează muncii tăcute duse în acest sens, care se sprijină pe bunul-simt, al unei majorități tolerate. Tot, afirmativ este și răspunsul venit din partea celor mai mulți dintre negri. Tinerii mai ales (chiar dacă alibii le e ușoară teamă de negri din Antile), sfîndu-și cu ușurință prietenii de altă rasa, depășesc astfel orice barieră.

Concluzia privind anularea problemei rasiale în Marea Britanie ar fi – "e posibil". Comparând-o cu ura periculoasă din ghetourile americane și cu naționalismul neofascist din Franță și Germania, acest "e posibil" înseamnă deja o binecuvântare.

Traducere și adaptare după The Economist de RODICA PALADE

MARIAN CHIRIAC

Max van der Stoel la GDS

Inaltul comisar al Conferinței pentru Securitate și Cooperare în Europa (CSCE), dl. Max van der Stoel, a fost vineri 4 iunie a.c. oaspete al Grupului pentru Dialog Social. Aflat în misiune de lucru în România, dl. van der Stoel a considerat necesară o întîlnire cu un organism independent, non-guvernamental, pentru a culege și alte impresii legate de situația minorităților naționale în țara noastră. Refuzind să facă orice comentariu despre cele aflate, oaspetele GDS a consemnat opinii și informații despre statutul minorității maghiare și al tăganilor, despre legislația aferentă dimensiunii umane și despre Consiliul pentru Minorități Naționale, despre drepturi individuale și drepturi colective, conceptual autonomei teritoriale sau cel al auto-determinării, dar și despre procesul celor sase români reținuți de autoritățile de la Tiraspol.

Din partea Grupului pentru Dialog Social au participat: Mariana Celac, Radu Filipescu, Gabriel Andreeșu, Lucian Mihai, Sorin Vieru, Victor Bârsan și alții.

La sfîrșitul întîlnirii, dl. Max van der Stoel a avut amabilitatea să ne răspundă la cîteva întrebări.

Care este scopul vizitei dvs. în România?

Mă aflu aici la invitația Guvernului român, pentru a studia problema minorităților naționale din România. Fac acest lucru în calitate de înalt comisar al CSCE pentru minoritățile naționale. Am avut discuții cu reprezentanți guvernamentali, ai minorităților naționale, precum și cu mai mulți experți, totul pentru ca să-mi pot face o imagine mai completă asupra situației minorităților. După întrevaderoile de la București voi vizita și alte părți ale țării, Sibiu spre exemplu, apoi la Intocmire voi discuta impresiile pe care mi le-am facut cu Guvernul român. Aceasta este deci programul vizitei mele.

Concluziile vizitei dvs. vor fi incluse într-un raport?

Da. În calitate de înalt comisar CSCE am datoria de a urmări modul în care țările membre își respectă angajamentele făcute de principiile CSCE. Și, totodată, de a sublinia noile evoluții structurale, efectuate în cadrul procesului CSCE. Misiunea mea a inclus operațiuni exploratorii în țările baltice, unde am urmărit modul în care sunt respectate drepturile minorității maghiare, și acum sunt în România.

În timpul întrevaderoile de la GDS cineva își exprima opiniile că situația drepturilor omului în România depinde și de primirea țării noastre în Consiliul European. Dumneavoastră ați fost de acord.

Desigur că statutul de membru al Consiliului European obligă mai mult, prin aderarea la unele acorduri care reglementează drepturile omului. În ceea ce mă privește, sunt optimist și consider că România poate fi primită în Consiliul European chiar pînă la sfîrșitul acestui an.

CSCE sub semnul diplomației preventive

În cadrul Conferinței pentru Securitate și Cooperare în România participă 52 de state membre, al căror principal scop este mai clară definire a largului concept de securitate în lumea de după încheierea războiului rece. Principalele misiuni ale CSCE constau în tentative de prevenire a conflictelor armate, de urmărire a respectării sanctiunilor, de sponsorizare a negocierilor pentru Nagorno-Karabah, de activități ale înaltului Comisariat pentru Minoritățile Naționale și un program al Oficiului pentru Instituții Democratice și Drepturile Omului.

Odată ce instituțiile și normele democrației sunt să fie instaurate și în alte noi state, în special în Estul Europei, CSCE și-a extins punctul de interes pentru zonele-cheie, necesare stabilirii unei economii libere de păță, unui sistem politic democratic și unui stat de drept. Recunoscind interdependența dintre sistemul politic democratic și piața liberă, CSCE a instituit Forumul Economic anual; în mod similar, conformarea la dimensiunea umană a acestor angajamente a fost accentuată prin seminarile asupra dimensiunilor umane și prin activitatea înaltului Comisariat pentru Minoritățile Naționale.

CSCE există ca organism încă de dinainte de 1989. Acum, în nou context geo-politic, Conferința încearcă să-și găsească o altă structură, în special prin avertizarea din timp pentru prevenirea conflictelor și, totodată, prin misiunile de menținere a păcii în aceste zone. Făcând o organizație mobilă ce încearcă să se adapteze continuu la realitate, CSCE promovează un concept specific lumii căreia îi aparține – cel al diplomației preventive.

tipărit la
"PROGRESUL
ROMÂNESC SA"
Calea Plevnei 114
Tehnoredactare
computerizată
Adrian Baltag
Revista "22"